

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausuntoyhteenveto
1.6.2022
VN/27236/2020

Kansallista yritys vastuulakia koskeva arviomuistio: lausuntoyhteenveto

Sisällys

1.	Johdanto	2
2.	Lausunnonantajien lausunnot	3
2.1.	Lausunnot yleisesti arviomuistiosta	3
2.2.	Lausunnot kansalliseen yritys vastuusääntelyyn ryhtymisestä	11
2.3	Lausunnot muistiossa esitetyistä sääntelyvaihtoehdoista (veloitteen sisältö, soveltamisala ja seuraamusjärjestelmä)	18
2.4	Lausunnot arviomuistiossa esitetyistä sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista	29

1. Johdanto

Lausuntopyyntöön kansallista yritysvastuulakia koskevasta arviomuistiosta saapui 36 lausuntoa.

Lausunnonantajat

Tahot, joille lausuntopyyntö lähetettiin:

Akava ry
Amnesty International Suomen osasto
Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry
FIBS ry (ei lausunut)
Finanssiala ry
Fingo ry
Finnwatch ry
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Kemianteollisuus ry
Keskuskauppakamari ry
Kirkkohallitus (ei lausunut)
Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry
Metsäteollisuus
Muoti- ja urheilukauppa ry (ei lausunut)
Osuustoimintakeskus Pellervo ry
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
Pelastakaa lapset (ei lausunut)
STTK ry (ei lausunut)
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK (ei lausunut)
Suomen luonnonsuojeluliitto ry (ei lausunut)
Suomen Tekstiili & Muoti ry
Suomen UNICEF ry
Suomen ympäristökeskus (ei lausunut)
Suomen Yrittäjät SY ry
Teknologiateollisuus ry
Teollisuusliitto ry

Muut tahot, jotka lausuivat asiaan:

Kesko Oyj
Reilu kauppa ry
Ihmisoikeusliitto
Palvelualojen työnantajat Palta ry.
WWF Suomi
Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Fortum Oyj
Energiateollisuus ry
Ylva
Suomen Isännöintiliitto ry
Lääkäripalveluyritykset ry
Eettisen kaupan puolesta ry
Rakennusteollisuus RT ry
Helsingin kaupunki
Suomen Lähetysseura
Sjölund Tuovi

2. Lausunnonantajien lausunnot

2.1.Lausunnot yleisesti arviomuistiosta

Kesko oyj

”Arviomuistiossa esitetyn näkökulman mukaisesti kansallisen sääntelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet sekä tarkempaa arviointia edellyttävät kansalliseen lainvalmisteluun liittyvät olennaiset kysymykset puoltaisivat maltillista suhtautumista nopeaan kansallisen sääntelyn valmisteluun. Yhtenä näistä kysymyksistä tulisi olla erityisesti kansallisen lainsäädännön soveltamisala.”

”Sääntelyn harmonisointia tavoittelevan Euroopan komission direktiiviehdotuksen (2022/0051 (COD), art 2.1–2.2) mukaisesti direktiivin suunniteltuun soveltamisalaan tulisivat kuulumaan 1) jäsenvaltioissa perustetut ja määritellyt liikevaihtorajat ylittävät yritykset sekä 2) muut yritykset, joilla on määritellyt liikevaihtorajat ylittävää toimintaa Euroopan unionin alueella. Tämä puoltaisi vastaavanlaista lähestymistapaa mahdollisen kansallisen lainsäädännön soveltamisalan osalta, mikä edellyttäisi arviomuistion mukaisesti kattavaa ja pitkäkestoista oikeudellista arviointia uuden lainsäädännön suhteesta muuhun kotimaista toimintaa koskevaan sääntelyyn.”

”Jäsenvaltioiden laatima kansallinen sääntely ei todennäköisesti ole riittävää ja tehokasta EU:n näkökulmasta. Lisäksi arviomuistiossa on tunnistettu todennäköinen riski (s. 139) siitä, että mahdollinen kansallinen sääntely ehtisi olla voimassa vain lyhyen aikaa ennen kuin sitä tulisi muuttaa EU-sääntelyn johdosta.”

”Yritysvastuusääntelyn tulee Euroopassa perustua EU-jäsenvaltioiden välillä niin sisällöllisesti kuin ajallisestikin harmonisoituun lainsäädäntöön. Sillä vältetään direktiiviehdotuksenkin mainitsema sääntelyn fragmentoituminen jäsenvaltioiden välillä ja mahdollistetaan ’level playing field’ -tavoitteen toteutuminen. Näiden syiden johdosta Kesko ei näe perustelluksi edistää kansallista sääntelyä, kun EU-tasoinen sääntely etenee samaan aikaan.”

Suomen yrittäjät

”Arviomuistion perusteella on selvää, ettei kansallista lakia voida pitää tarkoituksenmukaisena tasona toteuttaa yritysvastuusääntelyä. Pidämme kuitenkin arviomuistion myötä tehtyä sääntelyn arviointityötä arvokkaana EU-tason yritysvastuuta koskevan ehdotuksen neuvotteluita silmällä pitäen.”

”Yritysvastuulainsäädännölle asetettuja tavoitteita ei voida saavuttaa kansallisella lainsäädännöllä. Yritysvastuulainsäädännöllä pyritään vaikuttamaan tuotantoketjujen päihin eli pääasiassa kolmansissa maissa esiintyviin ongelmiin. Kansainvälisissä toimitusketjuissa ja rajat ylittävässä toiminnassa tapahtuvien ongelmien ratkaisemiseksi kansallisen yritysvastuulain säätäminen ei ole tehokas tai toimiva tapa.”

”Huomionarvoista on myös se, ettei arviomuistiossa tai sitä edeltäneessä oikeudellisessa selvityksessä ole tuotu esiin niitä ongelmia ja haasteita, joita juuri kansallisella, pelkästään suomalaisia yrityksiä koskevalla, sääntelyllä halutaan ratkaista.”

Reilu kauppa ry

”Arviomuistio sisältää tärkeää pohdintaa, mutta ei mene sille sääntelyvaihtoehtojen konkreetian tasolle, jota olisi tarvittu.”

”Muistiossa korostuvat haittavaikutukset ja lisäselvitystarpeet, joille ei ole esitetty riittäviä perusteita. Yritysvastuulain myönteisiä vaikutuksia, kuten vastuullisen toiminnan tuomaa kilpailuetua yrityksille tai vastuullisista hankinnoista seuraavaa kestävästä kehitystä, ei ole otettu riittävästi huomioon.”

"Ihmisoikeudet eivät yritystoiminnassa toteudu pelkällä yritysten vapaaehtoisella itsesääntelyllä. Tarvitsemme lain, joka velvoittaa sekä suuret että pk-yritykset noudattamaan YK-periaatteissa määriteltyä asianmukaisen huolellisuuden prosessia arvoketjuissaan niin kotimaassa kuin ulkomailla."

Ihmisoikeusliitto

"Muistiossa pohditaan ansiokkaasti tapoja sisällyttää YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja kootaan yhteen kysymykset, jotka lainvalmistelussa on ratkaistava. Konkreettisten sääntelyvaihtoehtojen sijaan muistio kuitenkin korostaa lisäselvitystarpeita."

"On valitettavaa, että muistiossa esitetty vaikutusarvio keskittyy tarkastelemaan yritysvastuulain vaikutuksia yrityksille aiheutuvien kustannusten ja hallintotaakan näkökulmasta. Samalla huolellisuudella ei käsitellä vaikutuksia lain tavoitteen, eli suomalaisyritysten haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten ehkäisemisen, kannalta."

Suomen UNICEF ry

"Lainsäädännölle on selkeä tarve, niin että yritysten toiminnasta aiheutuvat haitalliset ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset vähenevät. Lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä yritysten globaaleilla arvoketjuilla on vaikutus miljooniin lapsiin."

"Tehokas EU-tason lainsäädäntö olisi paras vaihtoehto tasoittamaan yritysten pelikenttää, mutta koska valmisteluprosessi etenee hitaasti, tulee kansallista valmistelutyötä jatkaa viipymättä. Yritysvastuulakia koskeva lakiehdotus pitää tuoda eduskunnan käsittelyyn tämän hallituskauden aikana."

Palta ry

"Arviomuistio on sisällöltään hyvin laadittu, ja erilaiset näkökulmat tuodaan siinä kattavasti esille. Puutteena mainittakoon, että mahdollisella sääntelyllä suojattavat oikeushyvät – käytännössä siis kansainväliset sopimukset – on eritelty listamaisesti ilman, että valintoja olisi perusteltu tai niiden vaikutuksia olisi eritelty. Muistio tuo selkeästi esiin mahdollisen kansallisen vastuullisuussääntelyn moniulotteisuuden sekä sen, kuinka paljon jatkotyötä vaadittaisiin ennen varsinaisen lainvalmisteluprosessin mahdollista käynnistymistä."

"Palta näkee, että kansallinen lainsäädäntö on suppea väline vaikuttaa yritysten vastuullisen liiketoiminnan kehittymiseen. Yritysten näkökulmasta on perusteltua hakea kansainvälisiä tai vähintään EU-tason yhteisiä ratkaisuja, jotta toimintaympäristö on selkeä ja ennakoitavissa. Yhdymme muistion näkemykseen, että valmisteilla oleva EU-lainsäädäntö tarjoaa asianmukaisen etenemistavan vastuullisuussääntelyn kehittämiseen."

Elinkeinoelämän keskusliitto

"EK katsoo kuitenkin, että kansallisen lain valmistelu ei tässä nykyisessä tilanteessa ole tarpeellista eikä myöskään kokonaisuuden kannalta järkevää."

"Kuten arviomuistiossa on todettu, asianmukaista huolellisuuden velvoitetta koskevaan kansalliseen lainvalmisteluun liittyisi vielä huomattavia tarkempaa arviointia vaativia kysymyksiä. Arviomuistion listaus näistä tarkempaa arviointia vaativista asioista on laaja ja yksityiskohtainen. Se kuvaa hyvin sitä, miten haastavasta ja moniulotteisesta asiasta yritysvastuulain säätämässä on kyse ja kuinka paljon jatkoselvitystä vielä vaadittaisiin."

Pellervo ry

"Arviomuistiossa on mielestämme aikataulu ja käytävissä olevat resurssit huomioiden riittävän monipuolisesti ja eri näkökulmista otettu huomioon kansalliseen yritysvastuussääntelyyn liittyviä näkökohtia. Siinä tuodaan hyvin esiin se, kuinka suuresta ja monitahoisesta kokonaisuudesta yritysvastuun sääntelyssä on kyse."

”Yritysnäkökulma on arviomuistiossa vahva ja hieman dominoiva johtuen oletettavasti siitä, että eri sääntelyvaihtoehtojen vaikutuksia ihmisoikeuksiin ja ympäristöön on hankalampi arvioida ja todentaa toisin kuin sääntelyn vaikutukset suomalaisten yritysten toimintaan.”

”Arviomuistio on myös jossain määrin ongelmapiinainen. Siinä olisi voitu enemmän pohtia, miten saataisiin toteutettua yritys vastuulainsäädäntö, jossa yritysten velvollisuudet ja kustannukset olisivat parhaiten tasapainossa sen kanssa, että kansainvälisissä toimitusketjuissa olisi nykytilannetta huomattavasti paremmin tunnistettavissa ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia.”

Keskuskauppakamari

”Arviomuistion valmistelu tukee Suomen valmistautumista neuvotteluihin EU-direktiivistä ja siihen liittyvää kannanmuodostusta. Vireillä olevan EU-direktiiviehdotuksen takia emme pidä perusteltuna ryhtyä kansallisen yritys vastuulain valmisteluun ennen tulevan direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Jos kansallisen yritys vastuulain valmisteluun kuitenkin tässä vaiheessa ryhdyttäisiin, arviomuistio ei tarjoaisi riittävää pohjaa puhtaasti virkatyönä tehtävään valmisteluun, vaan lain valmistelu tulisi toteuttaa työryhmässä, jossa keskeiset sidosryhmät olisivat kattavasti edustettuina.”

”Monet yritykset ovat jo nyt itsesääntelyn kautta sitoutuneet vastuullisuuden edistämiseen. Myös viimeaikainen ja valmisteilla oleva EU-sääntely, kuten kestävyysraportointidirektiivi, kestävän rahoituksen taksonomia sekä sektorikohtainen vastuullisuuteen ja kestävyteen liittyvä sääntely edellyttävät osaltaan toimitusketjujen mahdollisten haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamista, ehkäisemistä, lieventämistä, lopettamista ja korjaamista.”

WWF Suomi

”Pidämme kansallisen yritys vastuulain säätämistä välttämättömänä ja kannatettavana sääntelyhankkeena. Asianmukaisen huolellisuuden velvoite on kirjattava lakiin ja sen noudattamiseksi on asetettava riittävät sanktiot. Yritysten tulevaisuuden toimintaedellytykset ovat riippuvaisia ekologisesta siirtymästä, jota yritys vastuulaki osaltaan tukee. Yritys vastuusääntelyllä vastuullisuuden saataisiin ”accountability”-elementti, joka ohjaisi yritysten toimintaa. Elämme ratkaisevaa vuosikymmentä, jonka aikana on toteutettava ekologinen siirtymä kestäviin liiketoimintamalleihin. Oikeus terveelliseen ympäristöön on ihmisoikeusasia ja sitä kautta yritys vastuulakiin sisältyvät ympäristö- ja ihmisoikeusnäkökulmat myös kytkeytyvät toisiinsa.”

Amnesty International Suomen osasto

”On valitettavaa, että arviomuistiossa ei juuri esitetä konkreettisia perusteltuja sääntelyvaihtoehtoja. Sen sijaan muistiossa korostetaan uusia lisäselvitystarpeita.”

”Tuemme vahvasti kansallisen yritys vastuulain säätämistä – lainsäädännöllä voidaan merkittävä tavalla edistää ihmisoikeuksien toteutumista yritystoiminnassa kansainvälisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Suomella on mahdollisuus yritys vastuulain jo säätäneiden maiden rinnalla, toimia edelläkävijänä. Kansallisen yritys vastuulain säätämisen lisäksi Suomen tulee edistää EU:n yritys vastuulain säätämistä ja vaikuttaa komission direktiiviesitykseen siinä ilmevien puutteiden korjaamiseksi, esimerkiksi ehdotetun direktiivin soveltamisalan riittävydestä. Suomen ei tule jäädä odottamaan EU-sääntelyn edistymistä, vaan on pikaisesti ja kunnianhimoisesti jatkettava kansallista valmistelua.”

Suomen Tekstiili & Muoti ry

”Arviomuistio on laadukkaasti valmisteltu ja siinä käsitellään monipuolisesti yritys vastuulain olennaisia kysymyksiä ja läpikäydään erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja. Katsomme, ettei kansallisen yritys vastuulain valmistelu ole tarpeellista eikä kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista, kun EU:n tasoinen sääntely on kesken. Kuten arviomuistiossakin todetaan, kansallisen yritys vastuulain valmisteluun liittyisi vielä lukuisia tarkempaa selvitystä vaativia kysymyksiä.”

Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäitiö KIOS

"Muistio ei esitetä varsinaisia perusteluja eikä tietoja, joiden pohjalta yritysten huolellisuusvelvoitteesta säättäminen olisi aidosti poissuljettava vaihtoehto. Keskeisenä perusteena mainitaan oletus, että sääntely lisää suomalaisyritysten kustannuksia ja heikentää niiden kilpailuasemaa markkinoilla. Koska vastuullisuusasiat otetaan maailmanlaajuisesti entistä paremmin huomioon, voitaisiin päinvastoin olettaa, että riittävän varhainen profiloituminen vastuullisina toimijoina antaa kilpailuetua. Mikäli muutosta ihmisoikeuksien huomioimisessa halutaan, se myös edellyttää edelläkävijöitä ja suunnannäyttäjiä."

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

"Kansallista yritysvastuuta koskeva arviointimuistio on perusteellinen ja hyvin laadittu."

Fortum Oyj

"Arviomuistiossa on tunnistettu, että YK-periaatteet ja OECD:n monikansallisille yrityksille suunnatut ohjeet ovat muotoilultaan tavoitteellisia ja monitulkintaisia eivätkä käsitä sellaisia yksiselitteisiä sääntöjä, jotka suoraan olisivat otettavissa mahdolliseen lainsäädäntöön. Lainsäädännön olisi oltava YK-periaatteita ja OECD:n ohjeita huomattavasti yksiselitteisempää ja ilmaistava täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ne velvoitteet, joita yrityksille asetetaan. On erittäin tärkeää huomata, että vaikka lainsäädännön perusteet johdettaisiin YK-periaatteista ja OECD:n ohjeista, lainsäädäntö on sitovaa. Yrityksen oikeusvarmuuden näkökulmasta tämä on keskeistä. EU:n lainsäädäntöehdotuksessa tässä on epäonnistuttu."

"Pidämme perusteltuna, että asianmukaisen huolellisuuden velvoitetta on tarkasteltu siltä kannalta, että se koskisi suomalaisten ja Suomeen sijoittautuneiden yritysten Suomen rajat ylittävää toimintaa, eikä Suomessa tapahtuvaa toimintaa."

"Näemme puutteena, ettei erikseen ole arvioitu mahdollisia uusia itsesääntelyn keinoja, jotka eivät edellyttäisi tuekseen lainsäädäntöä. On erikoista, että arviomuistion mukaan vasta mahdollisen lainsäädännön valmistelun yhteydessä olisi arvioitava myös sitä, minkä vuoksi asia nimenomaan edellyttäisi uutta sääntelyä ja miksi itsesääntelyn keinot eivät olisi riittäviä tavoitteiden saavuttamiseksi."

Teknologiaateollisuus ry

"Arviomuistiossa on ansiokkaasti syvennetty yritysvastuulakia koskevassa oikeudellisessa selvityksessä (2020) aloitettua työtä. Arviomuistiossa on mielestämme oikein todettu, että kaikki muistiossa arvioidut sääntelyvaihtoehdot edellyttäisivät edelleen jatkoarviointia."

"Pidämme valitettavana sitä, että Euroopan komission helmikuussa antamaa direktiiviehdotusta yritysten kestävästä hallinnoinnista ja asianmukaisesta huolellisuudesta ei ehditty arviomuistiota laatiessa ottaa huomioon kuin pintapuolisesti. Näkemyksemme mukaan odotettavissa olevan EU-sääntelyn kansallisen täytäntöönpanon arvioinnin olisi tullut olla ensisijaista."

Finanssiala ry

"Finanssiala ry pitää arviomuistiota tasapainoisena ja eri vaihtoehdot hyvin huomioivina. Yhdymme myös EK:n lausuntoon muistiosta."

Kuluttajaliitto ry

"Iso osa kuluttajista haluaa suosia vastuullisia yrityksiä, jonka vuoksi on tärkeää, että vastuullisuutta säännellään uusin tavoin. Yritysvastuusääntelylle on tarvetta mahdollisimman pian."

"Arviomuistio sisältö on pitkälti lisäselvitystarpeiden esittelemistä. Käsittelemme mukaan arviomuistiotyön tarkoituksena oli esittää selvitystä avoimena oleviin kysymyksiin. Yleisesti odotus oli, että arviomuistio sisältäisi tarvittavan selvityksen, jotta kansallinen lainsäädäntö voidaan valmistella."

Energiateollisuus ry

"Kansallisen lain valmistelu ei tässä nykyisessä tilanteessa ole vielä tarpeellista, eikä myöskään kokonaisuuden kannalta järkevää, koska EU:n tasoinen sääntely on vielä kesken. Arviointimuistio on valmisteltu laadukkaasti ja asianmukaisesti sekä siinä käydään monipuolisesti läpi asian kannalta olennaisia kokonaisuuksia ja teemoja."

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

"JHL pitää muistion yleissävyä valitettavan asenteellisena. Konkreettisten sääntelyvaihtoehtojen esittämisen sijaan muistio painottaa yritysvastuulain yrityksille aiheuttamaa hallinnollista taakkaa ja kilpailuaseman heikkenemistä sekä lisäselvitysten tarvetta. Myönteiset vaikutukset, kuten vastuullinen suhtautuminen ihmisoikeuksiin ja ympäristöön ja sen tuoma tasavertaisempi kilpailuasetelma, jäävät lähes vaille huomiota."

Ylva

"Yritysvastuulaki on välttämättömyys, sillä yritystoiminta nyky muodossaan ei ole onnistunut huomioimaan riittäväällä tavalla ihmisten, ilmaston tai luonnon hyvinvointia. Yritysvastuulain puute aiheuttaa tällä hetkellä kohtuutonta taakkaa ja merkittävää haittaa niille yrityksille, jotka pyrkivät huolellisesti varmistamaan ihmisoikeuksien toteutumisen ja edistämään ympäristön tilaa yritystoiminnassaan. Yritysvastuulaki muuttaisi tilannetta parempaan ja keventäisi yksittäisten yritysten taakkaa luomalla yhteiset pelisäännöt yritystoimintaan. Arviomuistio ei vielä ratkaise ongelmia, mutta on hyvä avaus oikeaan suuntaan."

Suomen Isännöintiliitto ry

"Kannatamme yritysvastuusääntelyn tavoitetta lisätä ihmisoikeuksien kunnioittamista ja ympäristönsuojelua ja sitä, että erityisesti suuret kansainväliset yritykset ottaisivat yhä enemmän huomioon toiminnassaan ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset."

Lääkäripalveluyritykset ry

"Arviomuistiossa käsitellään monipuolisesti yritysvastuuseen liittyviä kysymyksiä. Mielestämme kansallisen yritysvastuulain valmistelu ei ole tässä vaiheessa tarpeellista eikä tarkoituksenmukaista. Lakiin liittyy paljon asioita, joita täytyisi arvioida vielä tarkemmin kuin muistiossa on tehty."

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

"PAMin yksikantainen näkökulma on, että yritysvastuulaki tarvitaan pikaisesti niin kansallisella kuin koko Euroopan tasolla. Katsomme, että työntekijöillä ja ammattiliitoilla on ensikäden tietoa, kuinka lapsityövoiman kieltö, pakkotyön kieltö sekä työelämän ihmisoikeudet kuten järjestäytymisvapaus sekä oikeus neuvotella kollektiivisesti toteutuvat tai tulisi toteuttaa läpi tuotantoketjun. Katsomme, että arviomuistio ei anna mitään sellaisia perusteita, jonka vuoksi lakia ei voitaisi säätää voimassaolevan hallituskirjausten mukaisesti. Sosiaalisesta vastuusta tulee säätää sitovasti ja mahdollisimman laajana kokonaisuutena."

"Katsomme, että arviomuistiossa ehdotetut keveämpi säätely ja toimenpiteet eivät ole riittäviä ratkaisemaan yritysvastuulaille asetettua tavoitetta. PAM katsoo, että arviomuistio ei täysin vastaa arviomuistiolle asetettuihin kysymyksiin riittäväällä puolueettomuudella. Muistion asenteellisuus ilmenee muun muassa sääntelyvaihtoehtojen kategorisointiin valituista negatiivisista termeistä ja asetellulla. Muistiossa ei myöskään oteta lainkaan esille lainsäädännön mahdollisia positiivisia vaikutuksia niin ympäristön kuin esimerkiksi parantuvan vastuullisuuskuvan osalta. YK:n ihmisoikeusneuvosto on tunnustanut oikeuden puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön ihmisoikeudeksi ja sellaisena se tulee nähdä myös uutta lakia säätäessä."

"Kommentoimme arviomuistion huomioita kahdesta merkittävästä näkökulmasta: 1. Yrityksillä on vastuunsa ihmisoikeuksien toteutumisesta ja 2. Sidosryhmien rooli asianmukaisen huolellisuuden toteuttamisessa ja valvonnassa sekä uhrien oikeusturvan toteuttamisessa. PAM pitää hämmäntävänä, että huolimatta havainnosta, etteivät tällä hetkellä voimassa olevat velvoitteet

ole saaneet yrityksiä korjaamaan toimintaansa, nähdään muistiossa mahdollisena jatkaa tämänhetkistä vastaavan säätelyn kanssa. Näemme merkittävänä puutteena, että sidosryhmien roolia asianmukaisen huolellisuuden toteuttamisessa ja valvonnassa sekä uhrien oikeusturvan toteuttamiseksi on käsitelty hyvin pintapuolisesti ja muistio antaa ymmärtää, että kuulemisiin liittyisi enemmän haasteita kuin mitä nämä mahdollisesti voisivat antaa. PAM katsoo, että esitetty vaihtoehto, jossa valvominen jätettäisiin vain sidosryhmien valvonnan varaan, ei ole riittävä vaan tarvitsee tuekseen viranomaisen velvollisuuden valvoa ja toimeenpanna sanktioita tarvittaessa.”

Eettisen kaupan puolesta ry

”Muisto käsittelee laajasti yritys vastuulakia koskevaa hallinnollisen kehyksen kokonaisuutta. Katsomme, että arviomuistio ei ole onnistunut tehtävässään esittää ratkaisuja ja säätelymaljeja. Niiden sijaan arviomuistiossa esitetään pääasiassa lisäselvitystarpeita.”

Rakennusteollisuus ry

”Arviomuistion keskeisenä päätelmänä kansallinen yritys vastuusäätely olisi mahdollista toteuttaa, mutta laaja lakiesitys vaatisi pitkän valmistelun asiaan liittyvien oikeudellisten kysymysten selvittämiseksi. Kevyempää säätelyä olisi mahdollista toteuttaa lyhyemmällä valmisteluajalla. Rakennusteollisuus on näistä päätelmistä samaa mieltä. Toteamme, että kansallisen yritys vastuulain valmistelu edellyttäisi joka tapauksessa kattavia lisäselvityksiä. Lisäksi yritys vastuulainsäädäntöä koskevaa lainsäädäntöä ja sen vaikutuksia tulee voida arvioida valmistelun aikana useassa eri vaiheessa”

”Haittavaikutusten lieventäminen ja osittainen ehkäiseminen yritysten toimesta ovat varmasti mahdollisia jossakin määrin toteuttaa riippuen siitä, miten pitkälle toimitusketjuun toimenpiteet tulisi ulottaa. Monissa tapauksissa yrityksellä on vähän vaikutusvaltaa toimitusketjussaan olevien alihankkijoiden ja palveluntarjoajien toimintaan. Sanktiot huolellisuusvelvoitteen noudattamisesta tulisi määritellä täsmällisesti. Käytännössä se tarkoittaisi säätelyn laadintaa siitä, milloin yrityksen katsotaan toteuttaneen tarpeeksi laajakantoisia ja vaikutuksellisia toimia, minkä aikavälin kuluessa nämä toimet on toteutettava, kuka arvioi toimien riittävyttä ja minkälaisilla mittareilla. Ottaen huomioon eri toimialojen kirjon ja toimitusketjujen vaihtelevat ominaisuudet, olisi vaikeaa, ellei mahdotonta, kirjoittaa yleisesti kaikkiin toimialoihin soveltuvaa säätelyä. Pidämme tällaisen sanktiosäätelyn laadintaa riskipitoisena ja suhtaudumme siihen kielteisesti.”

Finnwatch ry

”Arviomuistion tehtävänä oli konkretisoida kansallisia säätelyvaihtoehtoja, ja mennä jo aiemmin julkaistua oikeudellista selvitystä konkreettisemmalle tasolle. Näkemyksemme mukaan arviomuistio epäonnistuu tässä. Säätelyvaihtoehtojen konkretisoinnin sijaan arviomuistion johtopäätöksiä ja toimenpiteitä koskevissa luvuissa päädytään lähinnä esittämään huonosti perusteltuja ja epämääräisiä lisäselvityksiä.”

”Kansallisen lain valmistelua tulee jatkaa ripeässä aikataulussa ja valmistelutyöhön tulee osoittaa riittävät resurssit, jotka mahdollistavat yritys vastuulakia koskevan hallituksen esityksen tuomisen eduskunnan käsittelyyn riittävän ajoissa tämän hallituskauden aikana.”

Metsäteollisuus ry

”Katsomme, ettei kansallisen yritys vastuulain valmistelu ole tarpeellista eikä kokonaisuuden kannalta perusteltavissa. Jaamme arviomuistion johtopäätöksen, että asianmukaisen huolellisuuden velvoitetta koskevaan kansalliseen lainvalmisteluun liittyy kysymyksiä, joita tulisi arvioida merkittävästi tarkemmin sekä monipuolisemmin. Katsomme arviomuistion kuvaavan hyvin sitä, miten suuren määrän selvitystyötä lakiehdotuksen valmistelutyön aloittaminen edellyttäisi sekä miten haastava kokonaisuus tässä asiassa on kyseessä.”

Teollisuusliitto ry

”Säädöksellä toteutetaan se, että globaalisti yrityksen toiminnassaan olisi huomioitava ihmisoi-
keudet ja ympäristön suojelemisen sen halutessaan toimia Suomen markkinoilla. Kansallinen
yritysvastuulaki voi myös edistää koko EU laajuisen sisämarkkinan kattavaa yritysvastuu direk-
tiivin muodostumista.”

”Kansallinen sääntely tukee samanaikaisesti myös vähäpäästöisyys- ja ympäristönsuojeluta-
voitteita. Ympäristöä vahingoittavaa vanhanaikaista tuotantoa ei voi ulkoistaa, vaan yritysten
on investoitava uuteen ympäristöystävällisempään tuotantoteknologiaan.”

”Katsomme, että kansallisen lain sekä direktiivin perimmäisenä tarkoituksena on saada koko
markkina toimimaan yhtenäisten sääntöjen mukaan, eikä yritystoiminnan hajauttamisella voi
keinotella. Koska Suomi on ratifioinut keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset, tulee
niitä markkinoillamme olevien yritysten myös noudattaa.”

”Huolellisuusvelvoitteen pitää olla sidoksissa yrityksen kokoon ja toiminnan volyyymiin jossain
määrin. Pientenkin yritysten toiminnassa tulee kuitenkin huomioida yritysten yhteiskuntavastuu
lain velvoitteet mahdollisimman kattavasti.”

Helsingin kaupunki

”Arviomuistiossa ei esitetä konkreettisia lainsäädännöllisiä ratkaisuja. Asiat, joita pyritään edis-
tämään ovat kannatettavia. Arviomuistio on kuitenkin laadittu samaan aikaan kun käynnissä on
yritysvastuudirektiivin valmistelu Euroopan Unionissa. Kansallisen yritysvastuusäntelyn tarvit-
tavuus tulisi ratkaista vasta kun EU:n velvoittava yritysvastuusäntely on tullut voimaan.”

Suomalaiset Kehitysjärjestöt (Fingo ry)

”Arviomuistio on hyvin laaja ja perusteellinen. Selvitys tarkastelee yritysvastuusäntelyä ja huo-
lellisuusvelvoitetta kuitenkin varsin yleisellä tasolla ja sen johtopäätökset keskittyvät esittämään
erilaisia lisäselvitystarpeita, ei niinkään suosituksia ja ratkaisuja. Kansallisen yritysvastuulain
valmistelua tulee aktiivisesti jatkaa ja valmistelutyöhön osoittaa resursseja siten, että edus-
kunta ehtii käsitellä esityksen kuluvan hallituskauden aikana.”

Suomen Lähetysseura

”Arviomuistion tehtävä oli konkretisoida sääntelyvaihtoehtoja, mutta tarjoaa nyt kapean näkö-
kulman säätelyn konkretisoimiseen. Huomio tulisi kääntää säätelyn haittavaikutuksista ja lisä-
selvitystarpeista tärkeimpään: Suomen on toimittava ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja ympä-
ristön hyvinvoinnin puolustamiseksi meillä ja muualla. Ihmisoikeuksien toteutuminen markki-
noilla ei voi jäädä vain yritysten vapaaehtoisen itsesäätelyn varaan. Kansallisen lain valmiste-
lua tulee edistää ja valmistelutyöhön osoittaa riittävät resurssit.”

SAK ry

”Muistio on kirjoitettu asenteellisesti. Esimerkkinä asenteellisuudesta ovat sääntelyvaihtoehdot,
jotka on jaettu kevyeen, keskitason ja raskaaseen sääntelyyn. Näistä ihmisoikeuksia ja ympä-
ristöä parhaiten tukeva sääntely on nimetty raskaaksi sääntelyksi. Muistiossa on painotettu yri-
tysvastuulain aiheuttamaa hallinnollista taakkaa yrityksille ja yritysten kilpailuaseman heikkene-
mistä, mutta ei ole otettu huomioon yritysvastuulain myönteisiä vaikutuksia, kuten vastuulli-
suutta kilpailuetuna.”

Akava ry

”Kannatamme yritysvastuusta säätämistä eli asianmukaisen huolellisuuden velvoitetta. Pi-
dämme kuitenkin ensisijaisena, että Suomi keskittää vaikuttamispanokset yritysvastuun EU-
tason sääntelyyn.”

Kemianteollisuus ry

”Muistio on perusteellisesti ja hyvin valmisteltu sekä antaa oikean kuvan kansallisen lainsäädännön haasteellisuudesta asiassa. Kansallisen lainsäädännön säätäminen tilanteessa, jossa EU-direktiiviehdotus vastaavasta aiheesta on juuri annettu ei ole tarkoituksenmukaista, eikä myöskään suomalaisten yritysten edun mukaista. Suomen vaikuttamistoimet yritysvastuusääntelyssä tulee sen sijaan suunnata EU-tason valmisteluun siten, että siitä saadaan järkevä kokonaisuus, joka huomioi niin ihmisoikeus- kuin ympäristökysymykset, mutta ei myöskään heikennä eurooppalaisten yritysten kilpailuedellytyksiä. Direktiiviehdotuksen käsittely on alkuvaiheessa, herättää vielä monia kysymyksiä ja vaatii Suomelta EU-tason aktiivista vaikuttamista.

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

2.2. Lausunnot kansalliseen yritysvastuusäätelyyn ryhtymisestä

Suomen yrittäjät

”EU-tasolla toteutettava yritysvastuulainsäädäntö yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden toimintaperiaatteita kaikkien EU-alueella toimivien yritysten parissa ja turvaa yritysten tasapuoliset kilpailuasemat. Kansallisen lain rooli ja tarkoitus suhteessa EU-tason lainsäädäntöön on jäänyt hyvin epäselväksi. Komission ehdotus sisältää jo niitä sääntelyelementtejä, joita myös kansallisen lain suhteen on arviomuistiossa arvioitu. On myös huomattava, että yksityiskohtaiset kansalliset sääntelyratkaisut tulevat pohdittavaksi EU-tason sääntelyä implementoitaessa eikä tällaisia ratkaisuja pitäisi tehdä ennen kuin EU-sääntelyn lopputulos on tiedossa.”

”Kansalliset yritysvastuulait johtavat sääntely-ympäristön pirstaleisuuteen ja hankaloittaa yritysten monikansallista toimintaa, kun yrityksiä koskettaisivat vaihtelevat lukuiset eri velvoitteet. Tämän lisäksi pirstaleinen sääntely-ympäristö haittaa kokonaisvaltaista yritys vastuun edistämistä ja siten sääntelyn tavoitteiden saavuttamista.”

”Nopeasti valmistettava kansallinen laki ei ole myöskään toteuttamiskelpoinen sen vuoksi, että yrityksille tulee varata riittävä aika rakentaa prosessinsa ja menetelmänsä sääntelyn vaatimusten mukaisiksi. Tämä edellyttää riittävän valmistautumisajan varmistamista.”

”Emme pidä asianmukaisena, että täysin uudentyyppistä ja huolellista vaikutusarviointia vaativan sääntelyn osalta ryhdyttäisiin kiireelliseen lainvalmisteluun. Tämä vaarantaisi asianmukaisen lainvalmistelun.”

Reilu kauppa ry

”Yritysvastuulain valmistelua tulee jatkaa välittömästi. Hallituksen tulee tehdä lakiesitys eduskunnalle tällä hallituskaudella.”

Ihmisoikeusliitto

”Suomi ei tällä hetkellä ehkäise lainkäyttöpiirissään olevien yritysten kielteisiä ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia riittävällä tavalla. Lain säätäminen on myös keino tukea ihmisoikeussopimusten noudattamiseen ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen perustuvaa järjestelmää, johon hallitus on sitoutunut tuoreessa Ihmisoikeusselonteossaan (2021).”

Suomen UNICEF ry

”Kansallisen yritysvastuulain valmistelua tulee jatkaa.”

Palta ry

”Kansallisen lainsäädännön edistäminen tilanteessa, jossa eurooppalaisen sääntelyn tulevaisuus on vielä muotoutumassa, aiheuttaa riskin päällekkäisestä ja keskenään ristiriitaisesta sääntelystä. Kannatamme vahvasti arvomustion näkemystä etenemistavasta.”

”Kuten arviointimuistiossa todetaan, sääntelyn mahdollisista hyödyistä ei ole olemassa tutkimustietoa, joten uudella sääntelyllä saavutettujen hyötyjen varmuus on epäselvä. Sen sijaan sääntelyn haittoja yrityksille voidaan jo arvioida, ja ne saattaisivat toteuttamistavasta riippuen olla merkittäviäkin.”

Elinkeinoelämän keskusliitto

”Jaamme arviomuistiossa esitetyn kannan, jonka mukaan kansallisen sääntelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet sekä yrityksille koituva sääntelytaakka ja mahdollinen kilpailuaseeman heikentyminen puoltaisivat maltillista suhtautumista nopeaan kansallisen sääntelyn valmisteluun ja etenemistä sääntelyssä vasta myöhemmin EU-lainsäädännön mukaisella tavalla.”

”Nyt, kun EU-lainsäädäntöehdotus on annettu ja sen kautta on odotettavissa varsin pitkälle menevää EU-sääntelyä, on syytä keskittyä tuon lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmisteluun siten, että EU-sääntelystä saadaan mahdollisimman toimivaa ja selkeää. Yritysten rajat ylittävien toimitus- ja arvoketjujen sääntely edellyttää mahdollisimman yhdenmukaista ja jäseneltyä EU-tason sääntelyä. EU:n sisämarkkinoiden ennustettavuuden, oikeusvarmuuden ja tehokkuuden kannalta on erittäin tärkeää, että arvo- ja toimitusketjuja koskeva sääntely on mahdollisimman pitkälle harmonisoitu EU:n alueella – kansallisia erikoisuuksia tulee välttää.”

”Kuten arviomuistiossa on pohdittu, kansallisella, ennen EU-lainsäädäntöä voimaan tulevalla yritysvastuusääntelyllä olisi erittäin todennäköisesti vaikutusta suomalaisten yritysten kilpailuasemaan sitä heikentäen. Kansallinen lainsäädäntö tarkoittaisi käytännössä, että EU:n sisämarkkinoilla suomalaisyrittäjiin kohdistuisivat pääosin EU-jäsenmaiden yrityksiä raskaammat velvoitteet. Sama vaikutus kansallisella sääntelyllä olisi suomalaisyrityksiin, jotka toimivat kansainvälisillä markkinoilla.”

Pellervo ry

”Emme kannata kansalliseen yritysvastuusääntelyyn ryhtymistä nyt, kun komissio on jo antanut direktiiviehdotuksen EU-tasoisesta yritysvastuusääntelystä. Erityisesti kun EU-tasoisien sääntelyn erityisenä tavoitteena on välttää eri jäsenmaiden sääntelystä aiheutuvaa sääntelykentän pirstaloitumista. Mielestämme Suomen voimavarat tulisi keskittää annetun direktiiviehdotuksen sisältöön vaikuttamiseen EU-tasolla sekä suurella todennäköisyydellä voimaan tulevan direktiivin kansalliseen implementointiin. Tätä puoltaa se, että kansallisella lailla olisi vähäiset vaikutusmahdollisuudet globaalien ihmisoikeuksien ja ympäristön suoje- lun toteutumiseen verrattuna EU-tason ratkaisuun, kansallisen lain valmistelun aikatauluun liittyvät epävarmuustekijät sekä kansallisen ja EU-tason lainsäädännön yhteensovittami- seen liittyvät ongelmat.”

”Kansallinen sääntely ei valmistaisi suomalaisyrityksiä tulevaa EU:n yritysvastuusääntelyä varten. Arviomuistiossa kiinnitetään oikein huomiota siihen, että sääntelyn ennakoitavuus on yrityksille tärkeää eikä ole tarkoituksenmukaista alkaa luoda kansallista sääntelyä, jota olennaisesti jouduttaisiin muuttamaan, kun unionin lainsäädäntö astuisi voimaan.”

”Mikäli kansallisen lainsäädännön valmistelua kuitenkin pidetään tarpeellisena jatkaa, tulee jatkovalmistelussa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sidosryhmät pääsevät jo valmisteluvaiheessa vaikuttamaan sen sisältöön.”

Keskuskauppakamari

”Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan valmisteluresurssien keskittämistä EU-lainsäädännön valmisteluun puoltaa erityisesti sääntelyn vaikuttavuus. Yritysvaluulainsäädän- nön keskeiset tavoitteet - yritystoiminnasta aiheutuvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäris- tövaikutusten tunnistaminen, ehkäisy, lieventäminen, lopettaminen ja korjaaminen - ovat Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan toteutettavissa tehokkaammin EU-lainsäädän- nön kautta.”

”Keskuskauppakamari yhtyy arviomuistiossa näkemykseen siitä, että on epävarmaa, voitai- siinko kansallisella sääntelyllä ylipäänsä saavuttaa, ja miten tehokkaasti, sille asetettuja ta- voitteita. Suomalaisia yrityksiä koskevan sääntelyn vaikutukset kansainvälisissä toimitusket- juissa olisivat rajallisia verrattuna siihen, että kyseessä olisi EU:n laajuinen yritysvaluu- sääntely. Toisistaan sisällöltään ja soveltamisalaltaan poikkeavat kansalliset yritysvaluulait heikentäisivät EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta. Sääntelytaakka heikentäisi suomalaisten yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta yritysten sijoittautumispaikkana.”

WWF Suomi

"Erityisesti suurilla yrityksillä on jo laajasti käytössä Code of Conduct-, compliance-, ja vastuullisuusprosessit, joten niillä pitäisi olla hyvät valmiudet mukautua lain vaatimuksiin. Kansallisen tason sääntelyllä voitaisiin vauhdittaa yritysten siirtymää kohti aidosti vastuullista liiketoimintaa ja valtavirtaistaa ympäristöriskien tunnistaminen, arviointi ja systemaattinen vähentäminen elinkeinoelämässä."

"Kansallisen yritys vastuusääntelyn valmisteleminen on tärkeää EU:n yritys vastuuta koskevan direktiiviehdotuksen ohella, sillä direktiivin valmistelu on hidasta ja tulee viemään aikaa. Tämän lisäksi direktiivin pitkät siirtymäajat ulottavat sen todellisen vaikutuksen pitkälle tulevaisuuteen. Osa Euroopan valtioista saattaneet jo kansallisen asianmukaista huolellisuutta koskevan yritys vastuulakinsa ja Suomen tulisi toimia samoin."

"Kansallisen yritys vastuusääntelyn valmistelussa on otettava huomioon yritys vastuusääntelyn eteneminen EU-tasolla ja pyrittävä sen periaatteiden mukaiseen vahvaan sääntelyyn myös Suomessa. Mikäli direktiiviehdotuksen velvoittavuus heikkenee neuvottelujen edetessä, Suomen on pyrittävä kansallisessa sääntelyssään direktiiviehdotusta vahvempaan ja vaikuttavampaan sääntelyyn."

Amnesty International Suomen osasto

"Amnesty ei yhdy arviomuistion keskeisiin loppupäätelmiin. Amnesty katsoo, että kansallinen yritys vastuulaki on mahdollista – ja myös tulee – säätää tällä hallituskaudella. Ministeriö on tällä hallituskaudella jo aiemmin teettänyt oikeudellisen selvityksen yritys vastuulainsäädännöstä, lausuttavana olevan ministeriön tuottaman arviomuistion lisäksi. Työministeri Tuula Haatainen on kertonut tulevansa esittelemään hallituspuolueille lakihanketta kansallisesta yritys vastuulaista, joka olisi mahdollista toteuttaa vielä tällä hallituskaudella. Kannattamme tätä ministeri Haataisen esittämää suunnitelmaa."

Suomen Tekstiili & Muoti ry

"Jaamme arviomuistiossa esitetyn näkemyksen, jonka mukaan kansallisen sääntelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet, yrityksille koitua sääntelytaakka ja mahdollinen kilpailuasetelman heikentyminen puoltavat maltillista suhtautumista nopeaan kansallisen sääntelyn valmisteluun ja etenemistä sääntelyssä vasta myöhemmin EU-lainsäädännön mukaisella tavalla. Suomen Tekstiili & Muoti ry:n näkemyksen mukaan ensisijaisena tulisi pitää EU-tasolla toteutettavan yritys vastuuta koskevan lainsäädäntöehdotuksen huolellista ja laadukasta jatkovalmistelua. Erityisesti globaalien, rajat ylittävien moniulotteisten arvoketjujen sääntely edellyttää mahdollisimman selkeitä ja yhdenmukaista kriteerejä vähintään EU-tasolla. Sääntelyn tavoitteiden ja tasavertaisen kilpailun näkökulmasta tarkoituksenmukaista on ulottaa velvoitteet myös Euroopassa operoiviin kolmansien maiden toimijoihin."

Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS

"Kansallisen yritys vastuulain valmistelua tulee jatkaa ja tuoda laki eduskuntaan tämän hallituskauden aikana."

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

"Suomen ei kannata edetä asiassa kansallisesti, koska EU:ssa on samanaikaisesti käsiteltyssä komission esitys vastaavasta asiasta. EU-sääntelyn lopullinen sisältö lienee selvillä runsaan vuoden kuluttua, kun asiaa koskevat neuvottelut EU:n toimielinten välillä ovat käytyinä. Nopea eteneminen kansallisessa lainsäädännössä johtaisi todennäköisesti siihen, että kansallisen lakiehdotuksen antamisen hetkellä ei tiedettäisi, mikä sen suhde lopulliseen EU-sääntelyyn olisi."

Fortum Oyj

”Fortum ei pidä kansalliseen yritys vastuusääntelyyn ryhtymistä tarkoituksenmukaisena. Kansallisten yritys vastuulakien sijaan on keskeistä pyrkiä toimivaan EU-lainsäädäntöön, jolla varmistettaisiin tasapuoliset toimintaedellytykset eri maissa. Suomessa hallituksen ja ministeriöiden tulisikin keskittyä vaikuttamaan toimivan EU-direktiivin tavoitteluun. Sekä arvomiuistion ”Mahdolliset jatkotoimet”-luku että Komission due dilligence-lainsäädäntöhanke perustelevat tätä kantaa.”

Teknolohiateollisuus ry

”Näkemyksemme mukaan kansainvälisten toimitusketjujen ongelmiin tulisi ensisijaisesti haake globaalia – ja vähintäänkin EU-laajuista – ratkaisua. Lisäksi edelleen on syytä huomioida erilaisten itsesääntelyinstrumenttien mahdollisuudet. Useiden eri kansallisten yritys vastuusääntösten kokoelma ei ole omiaan edistämään ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelua parhaalla mahdollisella tavalla. Yksittäisen valtion kansallinen yritys vastuulaki saattaa pahimmillaan vaikeuttaa vastuullisuuskysymykset toiminnassaan vakavasti ottavan yrityksen toimintaa kansainvälisillä markkinoilla.”

”Jaamme näkemyksen, että kansallisen sääntelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet sekä yrityksille koitua sääntelytaakka ja mahdollinen kilpailuasetelman heikentyminen puoltavat maltillista suhtautumista kansallisen sääntelyn valmisteluun ja etenemistä sääntelyssä vasta myöhemmin EU-lainsäädännön mukaisella tavalla. Pidämme tärkeänä sen huomioimista, että kotimaisille yrityksille aiheutuva muita korkeampi sääntelytaakka on lähtökohtaisesti kilpailuhaitta ja se vähentää myös Suomen houkuttavuutta yritysten sijoittautumispaikkana. Näkemyksemme mukaan nyt on syytä keskittyä komission antaman yritys vastuudirektiiviehdotuksen jatkovalmisteluun, ja varmistaa, että lopputulemana on EU-tasolla mahdollisimman yhdenmukainen ja toimiva sääntely.”

Finanssiala ry

”Finanssiala kannattaa yleisen periaatepohjaisen asianmukaisen huolellisuusvelvoitteen säätämistä koko EU-alueelle. Emme pidä tarpeellisena erillistä kansallista sääntelyä asianmukaisesta huolellisuudesta. Pidämme kansallista hanketta olennaisempana ja vaikuttavampana, että Suomi vaikuttaa EU:ssa käytäviin neuvotteluihin direktiiviesityksestä. Kansalliseen sääntelyyn liittyvä valmistelutyö veisi Suomen resursseja pois direktiiviä koskevista neuvotteluista sekä lisäksi yritysten kustannuksia ja epävarmuutta sääntely-ympäristöstä tilanteessa, jossa kestävyteen liittyvä sääntely lisääntyy nopeaa tahtia. Pahimmillaan yritykset joutuisivat ensin mukauttamaan toimintaansa kansallisen sääntelyn velvoitteisiin, joita muokattaisiin lyhyen ajan sisällä uudelleen direktiivin tullessa voimaan.”

Kuluttajaliitto ry

”Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan valmistelua on jatkettava ilman viivytystä ja riittävin resurssein. Jatkovalmistelussa kunnianhimon taso tulisi pitää korkeana ja tähdätä lainsäädäntöön, joka parhaiten tukisi ihmis- ja ympäristöoikeuksien toteutumista ja läpinäkyvyyttä kuluttajien suuntaan.”

Energiateollisuus ry

”Jaamme arviomuistiossa esitetyn kannan, jonka mukaan kansallisen yritys vastuulain valmistelua ei tule nähdä ensisijaisena tavoitteena, vaan toissijaisena toimintatapana asioiden edistämiseen EU-lainsäädäntöön nähden, minkä takia kannatamme arviomuistion ehdottamaa etenemistapaa. EU-lainsäädäntöehdotus on annettu, minkä kautta on odotettavissa suhteellisen pitkälle menevää EU-sääntelyä. Edellä mainitun perusteella on syytä keskittyä kyseiseen lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmisteluun, jotta EU-sääntelystä saadaan mahdollisimman toimivaa ja selkeää. Yritysten rajat ylittävien toimitus- ja arvoketjujen sääntely edellyttää mahdollisimman yhdenmukaista ja jäsenneilyä EU-tason sääntelyä.”

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

"Kansallisen yritys vastuulain valmistelua tulee jatkaa ripeästi ja osoittaa valmisteluun riittävät resurssit. Lakiesitys on tuotava eduskuntaan tämän hallituskauden aikana. Kansallinen sääntely valmistaisi suomalaisyrityksiä myös mahdollisesti tulevaa EU:n yritys vastuusäätelyä varten. Yritys vastuulaki tarvitaan pikaisesti niin kansallisella kuin Euroopan unionin tasolla."

Ylva

"Kansallisen yritys vastuulain valmistelua tulee jatkaa ja laki tulee tuoda eduskuntaan tämän hallituskauden aikana."

Suomen Isännöintiliitto ry

"Katsomme, että ensisijaisena tavoitteena lain valmistelussa tulisi olla osallistuminen neuvotteluihin ja sen varmistaminen, että EU-tasolla tapahtuva direktiiviehdotuksen valmistelu etenee Suomelle tarkoituksenmukaisessa muodossa. Lisäksi jo EU:ssa tapahtuvan valmistelun aikana olisi hyvä selvittää vastauksia nyt käsillä olevassa muistiossa esitettyihin, huomattavasti tarkempaa arviointia vaativiin kysymyksiin."

"Lähtökohtaisesti yrityksellä on todellinen vaikutusvalta vain omaan ja määräysvallassaan oleviin yrityksiin, joten jää toimitusketjuissa kolmansissa maissa sijaitsevien yritysten oman motivaation ja kyvykkyyden varaan, noudatetaanko sopimus kumppanin vaatimuksia."

"Nykyisillä pohjatiedoilla EU:n suunnittelema yritys vastuusäätely koskisi isännöinti- ja kiinteistöalaa ajatellen, varsin pientä osaa yrityksistä. Käytännössä tämä koskisi kiinteistöalalla esimerkiksi Suomen suurimpia rakennusyrityksiä, mikäli niiden toimitusketjut ulottuvat Suomen ulkopuolelle. Nykyisen sääntelyehdotuksen pohjalta isännöintialan suurimmat ihmisoikeuskysymykset, kuten ihmisoikeusongelmat esimerkiksi korjausrakentamisen työmailla, tai polttavimmat ympäristökysymykset, kuten energiatehokkuus, hiilipäästöt tai materiaalien kierrätys, jäisivät yritys vastuulain soveltamisen ulkopuolelle jo alan yritysten pienuuden vuoksi. Täten isännöintialan vastuullisuutta sääntele jatkossakin pitkälti muu voimassa oleva erityislainsäädäntö, kuten esimerkiksi tilaajavastuulaki tai energiatehokkuuteen ja ilmastotoimiin liittyvä muu sääntely."

Lääkäripalveluyritykset ry

"LPY:n mielestä kansallisen yritys vastuulain valmistelua ei ole nyt ajankohtainen. Yhdistys kannattaa arviomuistiossa esitettyä näkemystä, jonka mukaan kansallisen sääntelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet sekä yrityksille koitua sääntelytaakka ja mahdollinen kilpailuaseman heikentyminen puoltavat pidättyvää suhtautumista kansallisen sääntelyn valmisteluun. Kansallinen lainsäädäntö asettaisi suomalaiset yritykset eriarvoiseen asemaan muiden EU-maiden yritysten kanssa yhteisillä sisämarkkinoilla. Tavoitteena tulee olla mahdollisimman laadukas EU-sääntely."

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

"Katsomme, että yritys vastuuta toteuttava lainsäädäntö tarvitaan eikä vastuullisuutta voida toteuttaa vain erilaisin standardein. Hallituksen tulee edetä lain säätämiseksi hallitusohjelman mukaisesti. Tarve yritys vastuulain säätämiseen on akuutti."

"PAM pitää oleellisena, että lainsäädännön tulee turvata laajasti ihmisoikeudet ja velvoittaa yritykset toimimaan ihmisoikeuksia kunnioittaen. Suomessa säädettävän lain tulee perustua YK:n ohjaavien periaatteiden mukaiselle asianmukaiselle huolellisuudelle. Palvelualojen näkökulmasta yritys vastuulain keskeisenä tavoitteena on parantaa ihmisoikeuksien, mm. työntekijöiden oikeuksia, loukkausten uhrien asemaa ja vähentää ihmisoikeusloukkauksia."

"PAM katsoo, että yritys vastuulainsäädännössä tulee määritellä asianmukainen huolellisuus vastaamaan YK:n ohjaavia periaatteita eli pyrkimystä ehkäistä yritystoiminnan kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia. Asianmukaisella huolellisuudella toimivien yritysten tulisi 1) tun-

nistaa ja arvioida toimintansa vaikutukset ihmisoikeuksille; 2) ehkäistä ja lieventää tunnistettuja haitallisia vaikutuksia; 3) seurata toimenpiteidensä tehokkuutta ja 4) tiedottaa niistä. Huolellisuuden asianmukaisuuden tulee vahvistaa tarkoittavan, että huolellisuus on riskiperusteista.”

”Lain valmistelussa on jokaisessa tilanteessa kiinnitettävä erityistä huomiota laille asetettavaan tavoitteeseen sekä kolmelle pilarille rakentuvaan ”suojele, kunnioita ja korjaa” -viitekehukseen: Valtiolla on velvollisuus suojella ihmisoikeuksia, yritysten tulee kunnioittaa ihmisoikeuksia ja yritystoimintaan liittyvien kielteisen ihmisoikeusvaikutusten uhreilla tulee olla oikeus päästä tehokkaiden korjaavien toimenpiteiden piiriin.”

”PAM katsoo, että yrityksen sidosryhmien huomiointi on oltava Suomen yritysvastuulainsäädännössä yhtä tärkeässä roolissa kuin YK:n ohjaavissa periaatteissa. Lain tulee varmistaa sidosryhmille mahdollisuus vaikuttaa ihmisoikeuksien toteutumiseen yritysten toiminnassa Suomessa sekä suomalaisten yritysten kansainvälisessä yritystoiminnassa.”

”PAM katsoo, että yrityslain ensisijaisen tavoitteen tulee olla ihmisoikeusloukkausten estäminen. Lain tulee koskea kaikkia ihmisoikeusloukkauksia, joissa asianmukaisen huolellisuuden veloitetta on laiminlyöty. Turvattujen ihmisoikeuksien tulee kattaa laajasti kaikki Suomen ratifioimissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa määritellyt ihmisoikeudet ja ILO:n julistuksessa ilmaistut työelämän peruseriaatteen ja -oikeudet. Suomen jatkossa mahdollisesti ratifioimissa ihmisoikeussopimuksissa määriteltyjen ihmisoikeuksien tulee kuulua soveltamisalaan ilman lainmuutosta.”

Eettisen kaupan puolesta ry

”Kansallisen yritysvastuulain valmistelua tulee jatkaa ja laki tulee tuoda eduskuntaan tämän hallituskauden aikana.”

Rakennusteollisuus ry

”Rakennusteollisuus pitää hyvänä etenemistapaa, jossa Suomi laatii kansallista lainsäädäntöään seuraten tarkasti EU-tason sääntelyn kehitystä sekä koordinoi oman kansallisen lainsäädäntönsä valmistelua muiden jäsenmaiden kanssa. Katsomme, että kansallinen sääntely tulisi toteuttaa vasta, kun EU-säädös on hyväksytty. Kansallisessa sääntelyssä eteneminen nyt voisi heikentää suomalaisten yritysten kilpailukykyä suhteessa kilpailijamaihin.”

Finnwatch ry

”Kansallisen yritysvastuulain valmistelua tulee jatkaa ja tuoda laki eduskuntaan tämän hallituskauden aikana.”

Metsäteollisuus ry

”Arviomuistio ei tarjoa perusteita sille, että kansallisen yritysvastuulain valmistelun voisi katsoa olevan tarpeen. Jaamme arviomuistiossa esitetyn kannan, jonka mukaan kansallisen yritysvastuulain valmistelua ei tule nähdä ensisijaisena tavoitteena vaan toissijaisena toimintatapana asioiden edistämiseen EU-lainsäädäntöön nähden. Kannatamme arviomuistion ehdottamaa etenemistapaa.”

”Jaamme arviomuistiossa esitetyn kannan, jonka mukaan kansallisen sääntelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet sekä yrityksille koituva sääntelytaakka ja mahdollinen kilpailuaseeman heikentyminen puoltavat pidättyvää suhtautumista kansallisen sääntelyn valmisteluun ja etenemistä sääntelyssä myöhemmin EU-lainsäädännön mukaisella tavalla. Kansallinen lainsäädäntö asettaisi suomalaiset yritykset eriarvoiseen asemaan muiden EU-jäsenmaiden yritysten kanssa yhteisillä sisämarkkinoilla. Katsomme, että tilanteessa, jossa EU on jo antanut oman ehdotuksensa yritysvastuudirektiiviksi, on perusteltua keskittyä sen lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmisteluun, jotta EU-sääntelystä saataisiin mahdollisimman laadukasta.”

Teollisuusliitto ry

"Kannatamme kansalliseen yrityssääntelyyn ryhtymistä."

Helsingin kaupunki

"Näkemyksemme mukaan kansallisen sääntelyn tarpeellisuutta on ryhdyttävä arvioimaan vasta, kun EU-tasoinen yritysvastuusääntely on tullut voimaan ja sen toimivuudesta on tietoa. Suomen ei tule ryhtyä soveltamaan tiukempaa kansallista sääntelyä verrattuna muihin EU:n jäsenvaltioihin nähden, jollei sen vaikutuksista ole selkeää näyttöä. Tiukempi sääntely voi vaikuttaa negatiivisesti yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn."

"Lainsäädännöllisiin toimiin, joiden vaikuttavuuden epäillään jo säädösvalmistelun aikana olevan heikko, ja joista aiheutuu merkittäviä hallinnollisia lisävelvoitteita suomalaisille toimijoille ei tulisi ryhtyä. Myöskään sellaisia vastuita ja velvoitteita ei tule lainsäädännöllä asettaa, joiden toteutumiseen toimijat eivät omilla toimillaan käytännössä voi vaikuttaa."

"Kuten arviomuistiossa todetaan, suomalaisia yrityksiä koskevan sääntelyn vaikutukset voisivat olla rajallisia kansainvälisissä toimitusketjuissa verrattuna siihen, että kyseessä olisi kaikkia EU-alueen yrityksiä koskevat velvoitteet. Sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että eri EU-maat päätyvät erilaisiin vaatimuksiin yritysvastuusääntelyssä."

Suomalaiset Kehitysjärjestöt (Fingo ry)

"Kansallisen yritysvastuulainsäädännön valmistelua tulee jatkaa ja lakiesitys tulee tuoda eduskuntaan tämän hallituskauden aikana."

Suomen Lähetysseura

"Kansallisen yritysvastuulain valmistelua tulee jatkaa."

SAK ry

"Yritysvastuulain säätämisen valmistelu on aloitettava pikaisesti."

Akava ry

"Akava pitää ensisijaisena, että Suomi keskittää vaikuttamispanokset yritysvastuun EU-tason sääntelyyn. On tärkeä varmistaa, että direktiivin valmistelu etenee. Jos EU-tasolla ei edetä, on tärkeää, että Suomessa valmistellaan kansallinen sääntely, joskin tämä asettaa suomalaiset yritykset kilpailullisesti epäedullisempaan asemaan. Myös sääntelyn tavoitteiden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että sääntelyn olisi EU:n laajuista."

Kemianteollisuus ry

"Kansallisen lainsäädännön säätäminen tilanteessa, jossa EU-direktiiviehdotus vastaavasta aiheesta on juuri annettu ei ole tarkoituksenmukaista, eikä suomalaisten yritysten edun mukaista. Suomen vaikuttamistoimet tulee suunnata EU-tason valmisteluun."

2.3 Lausunnot muistiossa esitetystä sääntelyvaihtoehdoista (velvoitteen sisältö, soveltamisala ja seuraamusjärjestelmä)

Suomen yrittäjät

”Emme pidä yritysvastuulainsäädännön säätämistä kansallisella tasolla kannatettavana, eikä tämän vuoksi katso perustelluksi ottaa kantaa erilaisiin kansallisiin sääntelyvaihtoehtoihin. Kansallisen tason sääntelyyn liittyvät puutteet eivät ole riippuvaisia sääntelyvaihtoehdosta tai muista sääntelyyn liittyvistä yksityiskohdista. Kansallisen lainsäädännön puutteet liittyvät siihen, ettei vain suomalaisia yrityksiä koskevilla velvoitteilla voida saavuttaa sellaisia vaikutuksia, joihin pyritään.”

Reilu kauppa ry

”Jotta yritysvastuulaki ehkäisee tehokkaasti yritystoiminnasta aiheutuvia ihmisoikeusloukkauksia, sen pitää perustua YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaaviin periaatteisiin ja OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeisiin Kansainväliset yritysvastuustandardit, joita edelläkävijäyritykset jo noudattavat, eivät aseta huolellisuudelle yrityksen kokoon tai maantieteeseen liittyviä rajoituksia. Reilu kauppa ry pitää erittäin huolestuttavana muistiossa esitettyä rajausta, jossa huolellisuusvelvoite koskisi pelkästään rajat ylittävää toimintaa.”

”Yritysvastuustandardien riskiperusteinen lähestymistapa koskee kaikkia yrityksiä ja se tulee Suomen lainsäädännössäkkin ulottaa suurten yritysten lisäksi myös pk-yrityksiin. Pk-yritysten velvoitteiden täyttämistä voidaan tukea ja helpottaa viranomaisohjeistuksella ja -neuvonnalla.”

”Toisin kuin muistiossa esitetään, Reilu kauppa ry:n näkemyksen mukaan myös avoimeen ja joustavaan sääntelyyn voidaan yhdistää seuraamusjärjestelmä. Seuraamusten pitää olla sellaisia, että niillä voidaan puuttua yritysten huolellisuusvelvoiteprosessien puutteisiin. Uhrien oikeussuojaa tulee vahvistaa vahingonkorvausvastuulla.”

”Suomessa on huolellisuusvelvoite esimerkiksi kuluttajansuojalaissa, tuotevastuulaissa ja pääurakoitsijalla rakentamisessa. Nämä lait koskevat eri kokoisia yrityksiä ja monia tuotannonaloja. Samoin kuin näissä laeissa, myös yritysvastuulaissa yritys joutuisi vastuuseen vain, jos se laiminlöisi omaa huolellisuusvelvoitettaan tilanteissa, joissa se olisi voinut kohdullisin keinoin estää vahinkoa aiheutumasta. Myös yritysvastuulakiin pitäisi periaate, ettei yritystä voida asettaa vastuuseen sellaisesta vahingosta, jonka aiheutumiseen se ei ole voinut vaikuttaa.”

Ihmisoikeusliitto

”Keskeistä on yksilöiden oikeuksien ja luonnon suojaaminen yritystoiminnan mahdollisilta haittavaikutuksilta. Tämän keinoiksi on YK:n periaatteissa ja kansainvälisessä käytännössä määritelty yritysten asianmukaisen huolellisuuden prosessi sekä uhrien oikeuksien turvaaminen oikeussuojan vahvistamisen ja korjaavien toimenpiteiden kautta. Suomen tulee seurata tätä mallia.”

”Myös soveltamisalan osalta tulee kansallisessa sääntelyssä noudattaa YK:n ohjaavia periaatteita, joiden mukaan vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia ja noudattaa huolellisuusvelvoitetta koskee kaikkia yrityksiä ja kattaa koko arvoketjun, yli maiden välisen rajojen.”

"Kuten muistiossa todetaan, ihmisoikeusloukkauksia voi tapahtua läpi arvoketjun. Valitettavasti näin on myös Suomessa, eikä nykyinen sääntelyjärjestelmä tehokkaasti turvaa esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeutta tulla kuulluksi itseään koskevassa päätöksenteossa yritystoimintaan liittyvässä kysymyksissä. Erityisesti ulkomaalaisten työntekijöiden vakavaan työhyväksikäyttöön liittyy huomattavia ongelmia myös Suomessa. "

"Sääntelyn tulee olla luonteeltaan avointa ja joustavaa, jotta huolellisuusvelvoitteen toteutuminen ei johda yksinkertaistavaan 'rasti ruutuun' -ajatteluun. Seuraamusjärjestelmä on välttämätön sääntelyn tavoitteiden saavuttamiseksi."

Suomen UNICEF ry

"Lainsäädännön tulee perustua kansainvälisissä yritys vastuustandardeissa määriteltyyn asianmukaisen huolellisuuden prosessiin. Asianmukaisen huolellisuuden velvoitteesta tulisi asettaa tietyt minimikriteerit, jotka kaikkien yritysten tulisi täyttää. Korkeamman riskin tilanteissa kriteerit voivat olla tiukemmat. Velvoitteen tulee kattaa kaikenkokoiset yritykset ja koko arvoketju. Yritysten koko tulisi kuitenkin ottaa sääntelyssä huomioon vaatimusten määräytymisen osalta. Vahva seuraamusjärjestelmä ja oikeudellinen vastuu ovat välttämättömiä tavoitteiden saavuttamiseksi."

Palta ry

"Emme näe kansallisen yritys vastuulainsäädännön edistämistä järkevänä tai vaikuttavana. Tästä syystä emme halua tässä vaiheessa ottaa kantaa erilaisiin sääntelyvaihtoehtoihin. Sellaiseen sääntelyyn, jonka vaikuttavuuden epäillään jo säädösvalmistelun aikana olevan heikko, ja josta on vaarana aiheutua merkittäviä hallinnollisia lisävelvoitteita suomalaisille yrityksille ei tulisi ryhtyä."

Elinkeinoelämän keskusliitto

"Tässä tilanteessa, jossa kansallisen lainsäädännön edistäminen ei ole järkevää ja resurssimielessä edes käytännössä mahdollista, ei ole mielestämme tarpeellista pohtia tarkemmin kansallisen lainsäädännön yksityiskohtia, sisältöä ja vaihtoehtoja."

Pellervo ry

"Ensisijaisesti mielestämme kansallisen tason valmistelua ei tule nykyisessä tilanteessa jatkaa. Sen vuoksi emme ota kantaa arviomuistiossa esitettyjen vaihtoehtoihin."

Keskuskauppakamari

"Koska Keskuskauppakamari ei pidä perusteltuna ryhtyä kansallisen yritys vastuulain valmisteluun, emme tässä vaiheessa katso tarpeelliseksi ottaa kantaa eri sääntelyvaihtoehtoihin yksityiskohtaisemmin. Keskuskauppakamari toteaa kuitenkin, että arviomuistiossa on kuvattu hyvin eri sääntelyvaihtoehtoihin liittyviä etuja ja ongelmia, oikeudellisia kysymyksiä, jatkoarvioinnissa ja lainvalmistelussa ratkaistavia seikkoja sekä vaikutusarviointiin liittyviä jatkoselvityksen kohteita."

WWF Suomi

"Vapaaehtoiset toimet eivät riitä. Tästä syystä WWF pitää kannatettavana sanktioidun huolellisuusvelvoitteen sisältävää kolmatta sääntelyvaihtoehtoa, johon myös EU:n tämänhetkinen direktiiviehdotus vertautuu. Lain täsmenämistarpeet tai raskaamman sääntelyn vaikutusten arvioinnin työläys eivät saa johtaa lain tai sen tärkeimpien kohtien vesittämiseen. Sääntelyn on ehdottomasti sisällettävä hallinnolliset seuraamukset ja vahingonkorvausvastuu tavoitteiden toteutumisen tehostamiseksi. Lisäksi on varmistettava, ettei sääntelyn soveltamisala jää liian suppeaksi kattaen vain pienen osan yrityksistä."

Amnesty International Suomen osasto

”Huolellisuusvelvoitteen sisällön tulee perustua YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaviin periaatteisiin ja OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille. Huolellisuusvelvoitteen sisällön osalta Amnesty korostaa velvoitteen ensisijaista tarkoitusta – haitallisten ihmisoikeusvaikutusten ennalta ehkäisyä yritysten koko arvoketjussa. Tämä edellyttää, että yritysten on oltava tietoisia oman toimintansa ihmisoikeusriskeistä ja -vaikutuksista, niiden on vältettävä ja minimoitava toiminnastaan aiheutuvia ihmisoikeusriskejä sekä seurattava ja avoimesti tiedotettava toimenpiteidensä vaikutuksista.”

”Seuraamusjärjestelmään sisällytetään ne toimenpiteet, jotka otetaan käyttöön ennalta ehkäisyyn epäonnistuessa, mukaan lukien haitallisen toiminnan pysäyttäminen sekä yritystoiminnasta aiheutuvien ihmisoikeusloukkausten uhrien oikeussuojan turvaaminen ja sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen kansainvälisessä yritystoiminnassa. Tässä yhteydessä on varmistettava, että näyttökynnys ja todistustaakka asetetaan ihmisoikeusloukkausten uhrien kannalta kohtuulliseksi. Oleellista on myös, että uhrien riittävä tiedonsaanti yrityksen toiminnasta ja sen vaikutuksista turvataan.”

”Arviomuistiossa yllättäen rajataan sääntely ainoastaan rajat ylittävään yritystoimintaan. Rajaus on poikkeuksellinen, kun sitä verrataan olemassa olevaan kansalliseen yritysvastuusääntelyyn muissa eurooppalaisissa maissa. YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (TSS-komitea) on antanut Suomen valtiolle suosituksia taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimuksen toimeenpanosta viimeksi vuonna 2021. Tällöin komitea suositteli Suomea sääntelemään yritysten huolellisuusvelvoitteesta kotimaassa ja ulkomailla (suosituksissa käytetty muotoilu: 'including abroad').”

”Erityistä huomiota on kiinnitettävä marginalisoituihin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Tällaisia ryhmiä ovat mm. lapset, naiset, vammaiset henkilöt, siirtotyöntekijät, eri vähemmistöt, ihmisoikeuspuolustajat ja alkuperäiskansat. Tässä yhteydessä Amnesty korostaa alkuperäiskansojen vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen (FPIC, free, prior, informed consent) merkitystä alkuperäiskansojen oikeuksien turvaamiseksi YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen mukaisesti.”

”Lain soveltamisalan tulee kattaa mahdollisimman laajasti kaikki Suomessa toimivat yritykset, yritysmuotoon, toimialaan ja toimintaympäristöön katsomatta. Yrityksiltä edellytettävien huolellisuusvelvoitteen mukaisten toimien laajuudessa voidaan huomioida yrityksen koko.”

Suomen Tekstiili & Muoti ry

”Tilanteessa, jossa kansallisen yritysvastuulain valmistelu ei ole tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, ei ole tarpeellista pohtia tarkemmin kansallisen lainsäädännön sääntelyvaihtoehtoja. Sen sijaan ympäristövastuun ja ihmisoikeuksien edistämiseksi on tärkeää vaikuttaa valmistelussa olevaan EU-lainsäädäntöön.”

Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS

”Sääntelyn tulee olla voimassa yhtä lailla Suomessa kuin ulkomaillakin, eikä sen ole tarkoituksenmukaista korvata olemassa olevaa lainsäädäntöä tai asettaa jo olemassa olevia alempia velvoitteita (vrt. Saksan malli), vaan toimia suojana siltä osin, kuin sääntelyn alaisia velvoitteita ei ole jo olemassa.”

”Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen tulee perustua kansainvälisissä yritysvastuustandardeissa määriteltyyn asianmukaisen huolellisuuden prosessiin. Tämä tarkoittaa yrityksille velvollisuuksia tunnistaa ihmisoikeusvaikutuksensa, lopettaa, ehkäistä ja lieventää haitallisia vaikutuksia, seurata ja tiedottaa em. toimenpiteidensä vaikuttavuudesta sekä ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Sääntelyn tulisi velvoittaa kiinnittämään huomiota erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Huomiota tulisi kiinnittää myös paikallisten ihmisoikeuspuolustajien roolin, ja heidät tulisi huomioida sidosryhmien osallistumista koskevassa sääntelyssä.”

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

”MTK tarkastelee yritys vastuuseen liittyvän sääntelyn kehittymistä erityisesti maa- ja metsätaloutta harjoittavien yrittäjien näkökulmasta. Yritys vastuuseen liittyvän sääntelyn kehittämisen ei pidä tuoda ylimääräistä lisääntyvää hallinnollista taakkaa suomalaisille maataloille tai metsänomistajille. Huolenaiheena on se, että suurempien yritysten velvoitteet siirtyisivät yritysten sopimuskäytännöissä pienempien yritysten vastuulle. Kaikessa uudessa sääntelyssä tulee pitää mielessä tarkoituksenmukaisuusharkinta ja tehdä vaikutustenarvio tämän kautta.”

Fortum Oyj

”Fortum ei pidä kansalliseen yritys vastuusääntelyyn ryhtymistä tarkoituksenmukaisena, eikä näin ollen näe tässä vaiheessa tarpeellisena ottaa kantaa eri sääntelyvaihtoehtoihin tarkemmin. Fortum pitää kuitenkin yleisesti yritys vastuulainsäädännön (ml. käynnissä olevan EU-valmistelun) osalta keskeisenä, että yritysten oikeusvarmuus turvataan ja yritysten hallinnollinen taakka pidetään perusteltavalla ja kohtuullisella tasolla. Vaatimukset on määriteltävä selkeästi ja niiden on oltava hallittavissa sekä valvottavissa. Asianmukaisen huolellisuuden tulisi olla riskiperusteista ja oikeasuhtaista. Vastuu toimenpiteisiin ryhtymisestä vakavien ihmisoikeus- ja ympäristöseurausten suhteen sekä niiden korjaamisesta tulisi olla sillä taholla, joka seuraukset on aiheuttanut.”

Teknologiateollisuus ry

”Tilanteessa, jossa EU:n yritys vastuuta koskeva sääntelyehdotus on annettu, ei ole mielekäästä punnita siitä erillisen kansallisen lainsäädännön erilaisia vaihtoehtoja. Arviomuistioon tehtyä ansiokasta taustatyötä tulisi sen sijaan hyödyntää jatkossa, jotta EU-tasoisesta yrityksille esitetystä ihmisoikeus- ja ympäristöasioita koskevasta asianmukaisen huolellisuuden velvoitteesta saadaan eri osapuolten kannalta toteutettavissa ja hallinnoitavissa oleva järjestelmä.”

Finanssiala ry

”Emme pidä tarkoituksenmukaisena tässä vaiheessa arvioida tai edistää kansallisia sääntelyvaihtoehtoja, kun EU-tasolla jo valmistellaan yhteistä sääntelyä.”

”Pidämme hyvänä arviomuistion argumentteja siitä, että velvoitteen sisältöä ja soveltamisalaa tulisi arvioida tavoiteltujen vaikutusten perusteella, ja seuraamusjärjestelmää sen mukaisesti, mikä on tarkoituksenmukaista valitun velvoitteen sisällön ja soveltamisalan kannalta. Lähtökohtaisesti FA pitää vaikeana vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden soveltamista asianmukaisen huolellisuuden velvoitteeseen arviomuistiossa esitetyistä syistä.”

”Finanssiala kantaa erityistä huolta siitä, että komission direktiiviesitys ei noudata vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita. Pahimmillaan direktiivi voisi johtaa yritystoiminnan vakuumuskelvottomuuteen. Se saattaisi vahvistaa sääntelyn tavoitteiden kannalta päinvastaisia vaikutuksia, kun yritykset vetäytyisivät toimitusketjuista sen sijaan, että ne pyrkisivät parantamaan ihmisoikeuksien toteutumista ja ympäristönsuojelua.”

Kuluttajaliitto ry

”Yritys vastuulaki tulee ulottaa koskemaan suuryritysten lisäksi myös pk-yrityksiä. Tämän lisäksi velvollisuudet on ulotettava koskemaan koko tuotteen tai palvelun arvoketjua. Vain näin kuluttajalla on mahdollisuus laajasti vertailla ja tutustua valintojensa vastuullisuuteen.

”Arviomuistiolla ehdotetaan kahta eri tapaa lähestyä asianmukaista huolellisuutta: avoin ja yksityiskohtainen. Molemmissa on esitetyillä tavoilla hyviä puolia. Joka tapauksessa ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen tulisi perustua kansainvälisissä yritys vastuustandarddeissa määriteltyyn asianmukaisen huolellisuuden prosessiin. Yritys vastuu lainsäädännön tulee erityisesti edistää ihmisoikeusloukkausten ja ympäristövahinkojen ennaltaehkäisyä. Tämä tulee huomioida seuraamusjärjestelmässä siten, että pystytään puuttumaan tilanteisiin myös jo ennen kuin loukkaus tai vahinko on tapahtunut. Kuluttajaliitto korostaa, että jatkovalmistelussa on tärkeä kiinnittää huomiota myös uhrien oikeussuojaan.”

”Raportointivelvollisuus tulisi toteuttaa niin, että yritys veloitetaan julkaisemaan raportti. Myös selvitysvelvollisuuden osalta Kuluttajaliitto kannattaa mahdollisimman laajaa julkisesti saataville asettamista. Tämä tukisi kuluttajien mahdollisuuksia tehdä yhä kestävämpiä valintoja ja tutustua yrityksen toimintaan ennen ostopäätöstä. Vastuullisuus ja siitä raportointi tulisi nähdä kilpailuetuna eikä hallinnollisena kuluna. Kuluttajien saataville asetettavassa informaatiossa on kiinnitettävä huomiota viestin selkeyteen ja viherpesua ei tule sallia.”

Energiateollisuus ry

”Katsomme, että ihmis- ja ympäristöoikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehokkainta on vaikuttaa asianmukaisesti valmistelussa olevaan EU-lainsäädäntöön ja varmistaa, että sääntelystä saadaan käytännössä toimivaa, oikeusvarmuutta ja yhtenäisiä toimintatapoja toteuttavaa. EU:n sääntelytason toimivuuden varmistaminen ihmis- ja ympäristöoikeuksien suojelemiseksi on tärkein prioriteetti ja taso, jolla näitä asioita voidaan tehokkaasti edistää ja kehittää.”

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

”Suomen on säädettävä yritys vastuulaki, jonka soveltamisalaan kuuluvat kaikki yritykset. Pienemmät yritykset tekevät hankintoja ja luovat arvoketjuja myös itsenäisesti, eivät ainoastaan osana soveltamisalaan kuuluvien yritysten arvoketjua. Myös pienemmät yritykset voivat aiheuttaa ja usein aiheuttavatkin merkittäviä ihmisoikeus- ja ympäristöongelmia. Työvoiman hyväksikäyttö on sitä todennäköisempää, mitä pidempiä alihankintaketjut ovat.”

”Yritysvastuulain tulee ennaltaehkäistä ihmisoikeusloukkauksia yrityksen koko arvoketjussa, sekä Suomessa että Suomen rajojen ulkopuolella. Arviomuistiossa esitetään asianmukaisen huolellisuuden lainsäädännön rajaamista pelkästään suomalaisten yritysten rajat ylittävään toimintaan. Tällaista rajausta ei ole käytössä muiden maiden kansallisen sääntelyn esimerkeissä. On tärkeää, että myös lyhytkestoisissa ja satunnaisissa sopimussuhteissa noudatetaan ihmisoikeuksia ja otetaan huomioon ympäristövaikutukset.”

”Yritysvastuulaissa on säädettävä yrityksille ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskeva huolellisuusvelvoite. Huolellisuuden tulee olla tilannekohtaista ja suhteellista. Laissa tulee olla myös uskottavat toimeenpanokeinot. Lain on vahvistettava ihmisoikeusloukkauksien uhrien oikeussuojaa ja turvattava korjaavien toimenpiteiden saatavuus uhreille. Työntekijöillä pitää olla tosiasiallinen mahdollisuus saada tietoa ja vaikuttaa yrityksen päätöksentekoon.”

”JHL pitää kannatettavana arviomuistiossakin esitettyä mahdollisuutta yhdistää viranomaisvalvontaan myös ohjeistusta ja neuvontaa.”

Ylva

”Yritysvastuun tulisi kattaa yritysten koko arvoketju maantieteellisistä rajoista huolimatta, ja sen tulisi ohjata kaikkia toimijoita, yritysten koosta huolimatta. Lain noudattamatta jättämisestä tulee luonnollisesti olla selkeät ja riittävät seuraamukset.”

Suomen Isännöintiliitto ry

”Sääntelyä tulisi lähtökohtaisesti edistää ensisijaisesti ylikansallisella tasolla. Tämä huomioon ottaen toteamme kansallisen sääntelyn osalta, että näkemyksemme mukaan mahdolliset esitetyt raskaat veloitteet aiheuttaisivat yrityksille, ainakin tällä hetkellä epävarmoin tuloksiin nähden suhteettoman suuria hallinnollisia kuluja. Vaikka kevyemmällä kansallisella lainsäädännöllä voidaan katsoa olevan mahdollisesti globaaleihin ihmisoikeus- ja ympäristöongelmiin nähden marginaalinen vaikutus, olisi kansallista lainsäädäntöä valmistellessa ensisijaisesti edettävä yleisemmän veloitteen säätämisen kautta, ottaen erityisesti huomioon Suomen kilpailukyvyyn säilyttäminen ja myöhemmin valmistuva ylikansallinen sääntely.”

”Yleisempi lainsäädännön taso mahdollistaisi sen, että asianmukaisen huolellisuuden velvoite olisi mahdollista ulottaa laajempaan osaan yrityksistä. Olisi kuitenkin järkevää, että

lähtökohtaisesti sääntely velvoittaisi vain suurimpia yrityksiä ja niitä, jotka toimisivat asianmukaisen huolellisuusvelvoitteen ja lain tavoitteiden näkökulmasta riskipitoisella alalla. Se mikä katsottaisiin riskipitoiseksi alaksi, tulisi määritellä tarkemman selvityksen myötä laissa. Kannatamme velvoitteen pilkkomista yritysten kokoluokan ja toimialan riskipitoisuuden mukaisesti muun muassa sen osalta, ulottuvatko velvoitteet vain yrityksen määräysvallassa oleviin yrityksiin vai koko toimitusketjuun. Myös mahdollista raportointivelvollisuutta olisi syytä porrastaa, jotta hallinnollinen taakka ei muodostu liian suureksi.”

”Sääntelyn tehokkuus todennäköisesti edellyttäisi jonkin asteista viranomaisvalvontaa tai vähintäänkin viranomaisohjausta, sillä ilman sitä tuskin saavutettaisiin merkittävää lisäarvoa suhteessa nyt voimassa oleviin kevyempiin instrumentteihin. Avoimen sääntelyn olisi syytä sisältää valvonnan perustaksi esimerkiksi velvollisuuden huolellisuussuunnitelman laatimiseen, raportointiin ja tietojen julkiseen ylläpitoon. Olisi hyvä lähtökohta, että lainsäädäntö edellyttäisi käytännössä yrityksiä kuvaamaan käytössään olevat prosessit, joilla he tarkistavat velvoitteiden täyttymistä omassa toiminnassaan ja toimitusketjuissaan.”

”Sanktioiden osalta kannatamme, että mahdollisten hallinnollisten sanktioiden lisäämistä lakiin harkittaisiinkin sen jälkeen, kun kokemusta lainsäädännön soveltamisesta on saatu. Hallinnollisten seuraamusten osalta olisi kuitenkin pohdittava sitä, ovatko lain velvoitteet asianmukaisen huolellisuusvelvoitteen osalta edes sillä tavoin riittävän yksityiskohtaiset, että niihin on mahdollista liittää hallinnollisia sanktioita. Niin ikään, myös mahdollisten rikoskeudellisten ja vahingonkorvausoikeudellisten seuraamusten osalta edellä mainittua olisi harkittava erityisen tarkkaan.”

Lääkäripalveluyritykset ry

”Mielestämme paras tapa sääntelyn tavoitteiden edistämiseksi on vaikuttaminen vireillä olevaan EU:n lainsäädäntöön. Ihmisoikeuksiin sekä ympäristönsuojeluun liittyvä yritysvas-tuusääntely olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa globaalisti ja vähintään EU:n tasolla.”

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

”PAM pitää selvänä, että ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja huolellisuusvelvoitteen tulee koskea laajasti Suomessa toimivia ja suomalaisia kansainvälisesti toimivia yrityksiä yritys-muodosta ja -koosta riippumatta. Tämä noudattaa YK:n ohjaavia periaatteita, joissa todetaan yksiselitteisesti kaikille yrityksille velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia niiden koosta, toimialasta, sektorista, omistajuudesta tai yritysrakenteesta riippumatta. Yritysmuotojen osalta haluamme nostaa erikseen esille tarpeen huomioida lakia säätäessä palvelualoilla yleinen franchise-malli ja ketjuohjaus.”

”PAM katsoo, että toisin kuin arviomuistiossa annetaan ymmärtää, huolellisuusvelvoitteiden on kansainvälisten yritysvastuustandardien mukaisesti katettava yritysten koko arvoketju ja kaikki liiketoimintasuhteet niin Suomessa kuin Suomen ulkopuolella. PAM katsoo, että tulevan lain tulee kattaa laajasti yritysten toimitus- ja arvoketjut, pitäen sisällään suorien sopimussuhteiden lisäksi näiden omia sopimuskumppaneita, joihin yrityksellä ei ole suoraa sopimussuhdetta, huomioiden YK:n ohjaavat periaatteet ja asianmukaisen huolellisuuden velvoite. Lain tavoitteiden ja ohjaavien periaatteiden toteuttamiseksi tulee velvoitteiden kattaa laajasti myös vahingonkorvausvelvollisuus eli uhrien mahdollisuus päästä korvaavien toimenpiteiden piiriin.”

”Asianmukaiseen huolellisuuteen perustuva vastuu ihmisoikeusloukkausten estämisestä voidaan toteuttaa ohjaavien periaatteiden mukaisesti siten, että lainsäädännössä huomioidaan mm. erilaiset yritys-koot. PAM katsoo, että tulevassa laissa ei tule kategorisesti poistaa raportointivelvollisuutta tietyntyökoisilta yrityksiltä, vaan raportointivelvollisuuden ja laajuuden tulisi määräytyä yrityksen riskiarvioiden pohjalta, ml. riskialoilla ja konfliktialueilla toimiminen. Toisaalta konfliktialueella toimivan pienenkin yrityksen on kannettava vastuunsa. Mikäli riskiarvion perusteella yrityksellä on riskejä loukkauksille, ei raporttia tule arvioida turhana hallinnollisena taakkana, vaan verrattava siitä syntyviä hyötyjä, ml. valvontamahdollisuudet. Pienten yritysten taakan helpottamiseksi lain jatkovalmistelussa on kiinnitettävä huomioita viranomaisten neuvontavelvoitteeseen.”

”PAM ry:n mukaan on tärkeää, että yrityksille tulee säätää velvollisuus raportoida korjaavien, ehkäisevien ja lieventävien toimenpiteiden vaikutuksista. Raportoinnin tulee sisältää riittävät tiedot yrityksen noudattaman huolellisuuden asianmukaisuuden arvioimiseksi. Raportoinnissa tulee painottaa asianmukaisuuden velvoitetta, ei niinkään tiukkaa määräämuotoa.”

”Sidosryhmien kuulemisen on oltava merkittävä osa yrityksen huolellisuusvelvoitetta. Työntekijät ovat tärkeä yrityksen sisäinen sidosryhmä, jolla on aitiopaikka yrityksen ihmisoikeuksia koskevan huolellisuuden määrittelemisessä ja valvomisessa. Heidät tulee osallistaa ihmisoikeusvaikutusten arviointiin ja heitä tulee kuulla huolellisuusvelvoiteprosessin eri vaiheissa.”

”PAM katsoo, että tulevan yritys vastuun lain tavoitteiden toteutumiseksi keskeinen osa lainsäädäntöä on siinä annettava riittävä mahdollisuus valvoa yritysten asianmukaisen huolellisuuden noudattamista sekä riittävät sanktiokeinot. Tämä voitaisiin vähintään osittain toteuttaa valvomalla yritysten yritys vastuuraportointia. Raportointivelvoitteen laiminlyönnin sanktiointi on Ranskassa osoitettu tehokkaaksi ennaltaehkäiseväksi menetelmäksi ja tähän tulee kiinnittää huomioita lain jatkovalmistelussa. Tulevassa lainsäädäntövalmistelussa on arvioitava asianmukainen taho tälle valvonnalle sekä pohdittava raportointivelvollisuuden laiminlyönnistä aiheutuvaa sanktiota.”

”PAM jakaa raportin näkemyksen siitä, että vahingonkorvaus on keskeinen hyvitysmuoto, jolla pyritään jakamaan vahingosta aiheutuneet haitalliset seuraukset vahingonkärsijän ja vahingonaiheuttajan kesken. Vahingonkorvauksen piiriin pitää kuulua ne haitat, jotka asianmukainen huolellisuus olisi voinut estää ja laissa on sädetty riippumaton vastuu korvata monikansallisen yrityksen itsensä aiheuttamista vahingoista, kattaen yrityksen määräysvallassa olevien tytäryhtiöiden aiheuttamat vahingot.”

”PAM painottaa, että lainsäädännön jatkovalmistelussa on keskityttävä asianmukaisen huolellisuuden velvoitteeseen. Yritysten asianmukaisen huolellisuuden prosessin on oltava jatkuva ja perustua kattavaan ja jatkuvasti päivittyvään riskiarvioon.”

Eettisen kaupan puolesta ry

”Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen tulee perustua kansainvälisissä yritys vastuustandardeissa määriteltyyn asianmukaisen huolellisuuden prosessiin. Tämä tarkoittaa yrityksille velvollisuuksia tunnistaa ihmisoikeusvaikutuksensa, lopettaa, ehkäistä ja lieventää haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia, seurata ja tiedottaa em. toimenpiteidensä vaikuttavuudesta sekä ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Toisin kuin arviomuistiossa esitetään, huolellisuusvelvoitteiden on kansainvälisten yritys vastuustandardien mukaisesti katettava yritysten koko arvoketju ja kaikki liiketoimintasuhteet niin Suomessa kuin Suomen ulkopuolella.”

”Yritys vastuulain soveltumisalan tulee kattaa pk-yritykset ja suuret yritykset ja näin olla linjassa kansainvälisten yritys vastuustandardien kanssa. Pk-yritysten jättäminen sääntelyn ulkopuolelle ei takaisi yrityksille tasaista pelikenttää, ja voisi johtaa tilanteeseen jossa suuret yritykset pyrkivät omia riskejään hallitakseen vähentämään ostoja pk-yrityksiltä.”

”Selkeä seuraamusjärjestelmä on tarpeellinen sääntelylle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Seuraamusjärjestelmän tulee mahdollistaa keinot puuttua yritysten mahdollisesti puutteellisiin huolellisuusvelvoiteprosesseihin (ennen vahinkoa) esimerkiksi viranomaisvalvonnan kautta tai oikeusteitse turvaamistoimilla tilanteissa, joissa yrityksen riskien kartoitus on ollut puutteellinen. Kannatamme arviomuistiossakin esitettyä mahdollisuutta yhdistää viranomaisvalvontaan myös ohjeistusta ja neuvontaa. Lisäksi uhrien oikeussuojaa ja korjaavien toimenpiteiden saatavuutta tulee edistää vahingonkorvausoikeudellisin keinoin.”

Rakennusteollisuus ry

”Keskeinen ero sääntelyvaihtoehtojen välillä on tavoitettu arviointimuistion tekstissä hyvin: sääntelyssä tasapainoiltaan sen välillä, että yritysten ja toimialojen osalta soveltamisala olisi laaja ja velvoitteen toteutustavat erilaisia, ja sen välillä, että yritysten tulisi voida tietää, mitä

niiden on tehtävä täyttääkseen asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen sisältövaatimukset. Sekä avoimeen että liian yksityiskohtaiseen sääntelyyn liittyy ongelmansa. Rakennusteollisuus katsoo, että vaihtoehto 2. ei ole välttämättä toteuttamiskelpoinen. Vaihtoehto 3. olisi paras, sillä mahdolliset valvonta, sanktiointi ja vahingonkorvausvastuu ovat tarvittaessa kytkettävissä tähän vaihtoehtoon.”

”Ei tulisi lähteä siitä, että mahdollisella kansallisella yritys vastuulainsäädännöllä olisi vaikutuksia vain yritysten kolmansissa maissa tapahtuvan toiminnan ja toimitusketjujen kannalta, vaan vaikutukset tulisi ilman muuta arvioida myös Suomen rajojen sisäpuolella tapahtuvan toiminnan osalta. Eri yritystoiminnan alojen välillä on suuria eroja siinä, millaisia vaikutuksia niillä on Suomessa ja kolmansissa maissa, eivätkä sääntelyn vaikutukset yrityksille olisi välttämättä vähäisiä siitäkään huolimatta, että yrityksen toiminta painottuisi kotimaahan.”

”Kilpailuoikeudelliset vaikutukset ansaitsisivat oman selvityksensä. Myös yhtiöiden erillistä vastuuta koskevan periaatteen murtaminen toimitusketjuissa ja kotimaisten vahingonkorvaussäännösten ulottaminen ulkomailla tapahtuneisiin vahinkoihin olisivat hyvin perustavanlaatuisia muutoksia, joilla saattaisi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Rakennusteollisuus RT näkee tällaisen sääntelyn riskit suurina ja sääntelyn myös mahdollisesti rajoittavan yksityisoikeudellista sopimusvapautta, minkä vuoksi laaja erilliselvitys olisi paikallaan.”

”Rakennusteollisuus katsoo, että viranomaisvalvontaa koskeva sääntely olisi kaikilta keskeisiltä osin riippuvaista siitä, miten laajaksi asianmukaisen huolellisuuden velvoite asetettaisiin ja miten laajaa joukkoa yrityksiä se koskisi.”

”Keskeinen ratkaistava kysymys on myös se, miten suuria yrityksiä sääntely koskisi ja olisivatko vaatimukset eriasteisia kokoluokaltaan erilaisille yrityksille. Rakennusteollisuus RT katsoo, että olisi mielekästä ja perusteltua määritellä asianmukaisen huolellisuuden velvoitteeseen liittyvät mahdolliset konkreettiset toteutus-, seuranta- ja raportointivelvoitteet siten, että ne olisivat suhteessa yritysten kokoon ja niille aiheutuvaan hallinnolliseen ja taloudelliseen taakkaan. Sääntelytavoitteiden kunnianhimoisuudesta ja tavoitteiden tärkeydestä huolimatta sääntely tulee laatia sellaiseksi, että sääntelyä on ylipäättään erilaisissa toimitusketjuissa ja erilaisissa maailmantilanteissa sen piiriin kuuluvien yritysten mahdollista noudattaa.”

Finnwatch ry

”Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen tulee perustua kansainvälisissä yritys vastuustandardeissa määriteltyyn asianmukaisen huolellisuuden prosessiin. Tämä tarkoittaa yrityksille velvollisuuksia tunnistaa ihmisoikeusvaikutuksensa, lopettaa, ehkäistä ja lieventää haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia, seurata ja tiedottaa em. toimenpiteidensä vaikuttavuudesta sekä ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Toisin kuin arviomuistiossa esitetään, huolellisuusvelvoitteiden on kansainvälisten yritys vastuustandardien mukaisesti katettava yritysten koko arvoketju ja kaikki liiketoimintasuhteet niin Suomessa kuin Suomen ulkopuolella.”

”Arviomuistiossa esitettyä hallitusohjelman vastaista rajausta pelkästään rajat ylittävään toimintaan ei ole käytössä missään kansallisissa sääntelyesimerkeissä (Ranska, Saksa ja Norja). Arviomuistiossa esitetty rajausta on heikosti perusteltu ja sen todetaan muodostavan mahdollisen kaupanesteen, mikä tekisi esitetystä sääntelystä toteuttamiskelvottoman.”

”Niin suuryritysten kuin pk-yritysten tulee kuulua yritys vastuulain soveltamisalaan, jotta soveltamisala on mahdollisimman pitkälle linjassa kansainvälisten yritys vastuustandardien riskiperusteisen lähestymistavan kanssa. Pk-yritysten jättäminen sääntelyn ulkopuolelle ei myöskään takaisi yrityksille tasaista pelikenttää, ja voisi johtaa tilanteeseen jossa suuret yritykset pyrkivät omia riskejään hallitakseen vähentämään ostoja pk-yrityksiltä.”

”Kansainvälisiä yritys vastuustandardeja kunnioittava huolellisuuden tilannekohtaisuutta ja suhteellisuutta painottava avoin ja joustava säännös tarkoittaisi käytännössä, että yrityksiltä edellytettävän asianmukaisen huolellisuuden laajuus vaihtelisi mm. yritysten koon ja resursien mukaan. Kuten arviomuistiossakin todetaan, avoimeen ja joustavaan säännöksen pe-

rustuvassa sääntelyvaihtoehdossa yritysvastuulakiin sisältyviä velvollisuuksia (esim. muodollinen raportointivelvollisuus) voitaisiin myös harkita porrastettavan yritysten koon mukaan.”

”Arviomuiston mukaan seuraamusjärjestelmä ”vaikuttaisi edellyttävän yksityiskohtaista sääntelyä”, eikä jatkotarkasteluun ole otettu vaihtoehtoa, jossa avoin ja joustava säännös yhdistyy seuraamusjärjestelmään. Arviomuiston näkemys ei vaikuta perustellulta, sillä ilman yritysvastuulakiakin uhrien on mahdollista nostaa kanteita yrityksiä vastaan niiden arvoketuissa tapahtuneista haitallisista ihmisoikeusvaikutuksista, ja tästä on Euroopassa jo useita esimerkkejä. Finnwatch katsoo, että yksityiskohtaisen sääntelyn yhdistämiseen esimerkiksi vahingonkorvausvastuuseen liittyy riski, että se tarjoaa yrityksille keinon väistää vastuuta tarkistuslistamaisella lähestymistavalla asianmukaisen huolellisuuden sijaan.”

”Seuraamusjärjestelmä on tarpeen yritysvastuulain velvollisuuksien tehokkaan toimeenpanon ja sen varmistamiseksi, että sääntelylle asetetut ihmisoikeuksien kunnioittamista edistävät tavoitteet voidaan saavuttaa. Seuraamusjärjestelmän tulee mahdollistaa keinot puuttua yritysten puutteellisiin huolellisuusvelvoiteprosesseihin niin sanotusti ennen vahinkoa esimerkiksi viranomaisvalvonnan kautta tai oikeusteitse turvaamistoimilla. Finnwatch pitää kannatettavana arviomuistiossakin esitettyä mahdollisuutta yhdistää viranomaisvalvontaan myös ohjeistusta ja neuvontaa. Lisäksi uhrien oikeussuojaa ja korjaavien toimenpiteiden saatavuutta tulee edistää vahingonkorvausoikeudellisin keinoin.”

”Käytännössä vahingonkorvausvastuu aktualisoituisi vain silloin, jos yritys olisi laiminlyönyt huolellisuusvelvoitettaan eikä olisi oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin korjaaviin toimenpiteisiin. Kuten arviomuistiossa todetaan, vastuun muodostuminen edellyttäisi syy-yhteyttä yrityksen toiminnan (tai laiminlyönnin) ja vahingon välillä. Yritykset eivät joutuisi vastuuseen tilanteista, joihin ne eivät olisi voineet vaikuttaa. Arviomuistiossa korostetaan, että koska vastuu voisi koskea myös toisen yrityksen toiminnan vaikutuksia, kyseessä olisi täysin uusi vahingonkorvausoikeudellinen sääntelymalli. Suomen vahingonkorvausoikeudessa tunnetaan kuitenkin jo nyt isännänvastuu; ja muita esimerkkejä vastaavista sääntelymalleista.”

Metsäteollisuus ry

”Katsomme, että kansallisen lainsäädännön edistäminen ei ole perusteltua. On epäselvää, olisiko kansallisen yritysvastuulain säätämiseen edes käytännössä mahdollista saada riittäviä resursseja, ottaen huomioon kokonaisuuden laajuuden. Katsomme, että paras tapa edetä sääntelyn tavoitteiden edistämiseksi on vaikuttaminen vireillä olevaan EU-sääntelyyn. Näkemyksemme mukaan ihmisoikeuksiin sekä ympäristönsuojeluun liittyvä yritysvastuusääntely olisi järkevintä toteuttaa globaalisti ja vähintään EU:n tasolla.”

Teollisuusliitto ry

”Teollisuusliiton mielestä tärkeää on saada laki voimaan. Haasteeksi muodostuu, että EU rajaa toimenpiteitten kohteena olevat yritykset sellaisiin, joilla on vähintään 250 työntekijää palveluksessaan. Yrityksen koko ei tulisi olla sellaisenaan ole riittävä kriteeri sille, voiko toiminnasta tulla seuraamuksia ja voidaanko yritykseen kohdistaa valvontatoimia. Myös tätä pienenpien yritysten tulee noudattaa ihmisoikeuksia.”

Helsingin kaupunki

”Tässä vaiheessa emme ota vielä kantaa eri sääntelyvaihtoehtoihin, koska lainsäädännölliset ratkaisuvaihtoehdot eivät ole vielä täsmällisiä. Kaupunkien hankintayksiköille ei tule kuitenkaan säätää lisävelvoitteita mahdollisesta yritysvastuusääntelystä johtuen, koska hankintayksiköiden on tehokkaasti pystyttävä ostamaan kilpailutusten kautta tuotteita/palveluita ja urakoita, joita julkinen sektori tarvitsee tehtäviensä hoitamiseksi. Lisäksi hankintayksikön mahdollisuudet valvoa toimitusketjuja ovat käytännössä rajalliset.”

Suomalaiset Kehitysjärjestöt (Fingo ry)

”Emme tässä ota kantaa velvoitteen sisältöjä koskevien vaihtoehtojen (kohta 7.1.1.) paremmuusjärjestykseen. Pääasia on, että lainsäädäntö perustuu kansainvälisissä yritys vastuustandardeissa määriteltyyn asianmukaisen huolellisuuden prosessiin, eli velvoittaa yritykset tunnistamaan ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksensa; lopettamaan, ehkäisemään ja lieventämään haitallisia vaikutuksia; seuraamaan ja tiedottamaan em. toimenpiteidensä vaikuttavuudesta sekä ryhtymään korjaaviin toimenpiteisiin.”

”Soveltamisalan (7.1.2) osalta kannatamme vaihtoehtoa 1 eli laajaa soveltamisalaa ja laajaa ulottuvuutta toimitusketjuissa. Yritysvastuulain soveltamisalaan tulee sisällyttää sekä suuret että pk-yritykset ja huolellisuusvelvoitteen tulee kattaa yrityksen koko arvoketju.”

”Seuraamusjärjestelmän osalta (7.1.3) emme ota tässä kantaa esitettyihin vaihtoehtoihin, mutta korostamme, että seuraamusjärjestelmä on välttämätön osa yritysvastuulain velvoitteen tehokasta toimeenpanoa ja sääntelylle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.”

”Seuraamusjärjestelmän tulee tarjota keinot puuttua jo hyvissä ajoin yritysten mahdollisesti puutteellisiin huolellisuusvelvoiteprosesseihin esimerkiksi viranomaisvalvonnalla tai oikeusteitse turvaamistoimilla. Kannatamme arviomuistiossakin esitettyä mahdollisuutta yhdistää viranomaisvalvontaan myös ohjeistusta ja neuvontaa. Uhrien oikeussuojaa ja korjaavien toimenpiteiden saatavuutta tulee edistää vahingonkorvausoikeudellisin keinoin.”

”Muiden maiden yritysvastuulainsäädäntöä koskevien tutkimusten ja selvitysten perusteella vahvat seuraamusjärjestelmät ja oikeudellinen vastuu johtavat tehokkaihin huolellisuusvelvoiteprosesseihin, ja päinvastoin.”

Suomen Lähetysseura

”Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen tulee perustua kansainvälisissä yritys vastuustandardeissa muotonsa saaneeseen asianmukaisen huolellisuuden prosessiin, jonka perusta on YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia ohjaavissa Ruggien periaatteissa.”

”Huolellisuusvelvoitteiden on kansainvälisten yritys vastuustandardien mukaisesti katettava yritysten koko arvoketju ja kaikki liiketoimintasuhteet niin Suomessa kuin Suomen ulkopuolella. Tästä poikkeaminen heikentäisi kansainvälisten yhteisten velvoitteiden legitimitettä.”

”Periaatteen soveltamisen tulee perustua oikeudenmukaisuuteen. Siksi kansainvälisiä yritys vastuustandardeja kunnioittava huolellisuuden tilannekohtaisuutta ja suhteellisuutta painottava säännös tarkoittaa, että yrityksiltä edellytettävän asianmukaisen huolellisuuden toteuttamistapojen laajuus vaihtelisi mm. yritysten koon ja käytettävissä olevien resurssien mukaan. Asianmukainen huolellisuus ja sen osoittaminen tapahtuvat yrityksen toimintaympäristöstä käsin.”

”Seuraamusjärjestelmän tulee mahdollistaa keinot puuttua yritysten puutteellisiin huolellisuusvelvoiteprosesseihin (ennen vahinkoa) esim. viranomaisvalvonnan kautta tai oikeusteitse tilanteissa, joissa yrityksen riskien kartoitus on ollut puutteellinen. Muistiossa esiin nostettu mahdollisuus yhdistää viranomaisvalvontaan myös ohjeistusta ja neuvontaa on tärkeä. Kiinnitämme huomiota, että yritysvastuulain toimeenpanemisen seurannan on oltava jämäkkää ja huomautamme, että kaikki uusi säätely vaatii resursseja ja seurannan instrumentteja koskevaa innovaatioita.”

SAK ry

”Suomen on säädettävä yritysvastuulaki, joka koskee kaikkia yrityksiä. Pienemmät yritykset tekevät hankintoja ja luovat arvoketjuja myös itsenäisesti, eivät ainoastaan osana soveltamisalaan kuuluvien yritysten arvoketjua. Myös pienemmät yritykset voivat aiheuttaa ihmisoikeus- ja ympäristöongelmia.”

”Yritysvastuulain tulee ennaltaehkäistä ihmisoikeusloukkauksia yrityksen koko arvoketjussa Suomessa ja sen rajojen ulkopuolella. Myös lyhytkestoisissa ja satunnaisissa sopimussuh-teissa tulee noudattaa ihmisoikeuksia ja ottaa huomioon ympäristövaikutukset. Työvoiman hyväksikäyttö on todennäköisempää, mitä pitempiä alihankintaketjut ovat.”

”Yritysvastuulaissa on säädettävä yrityksille ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskeva huolelli-suusvelvoite. Huolellisuuden tulee olla tilannekohtaista ja suhteellista. Laissa tulee olla us-kottavat toimeenpanokeinot. Lain on vahvistettava ihmisoikeusloukkauksien uhrien oikeus-suojaa. Työntekijöillä pitää olla tosiasiallinen mahdollisuus saada tietoa ja vaikuttaa huolelli-suusvelvoitteen noudattamiseen.”

Akava ry

”Näkemyksemme mukaan selkein tapa säädellä olisi vaihtoehto kaksi eli lainsäädännössä olisi tarkempia velvoitteita tunnistaa ja ehkäistä vaikutuksia. Vaihtoehto saattaa käytännön soveltamisessa olla yrityksillekin hallinnollisesti selkein.”

”Merkitystä syntyy tosiasiallisesti siitä, minkä tyyppiset yritykset tekevät merkittävää alihan-kintaa kolmansista maista. Jos sääntelyn soveltaminen rajataan vain suuriin yrityksiin, mutta voidaan luotettavasti arvioida, että sitä kautta saavutetaan valtaosa kolmansiin maihin sijoit-tuvista hankintaketjuista, on soveltamisjoukko oletettavasti riittävä. Esityksen tavoitteisiin tuskin päästään muutoin kuin säätelemällä laajasta ulottuvuudesta.”

”Akavan näkemyksen mukaan sääntelyn tulisi sisältää hallinnolliset seuraamukset ja vahin-gonkorvausvelvollisuuden.”

Kemianteollisuus ry

”Yhdymme EK:n lausuntoon, emmekä katso, että on järkevää lähteä kommentoimaan tässä vaiheessa kansallisen lainsäädännön yksityiskohtia, sisältöä ja vaihtoehtoja, kun tulisi kes-kittyä EU-tason vaikuttamiseen.”

”Haluamme kuitenkin vielä kiinnittää huomiota siihen, että edelleen jää epäselväksi, mikä on kansallisen lainsäädännön tarve ja erityisesti suomalaisia yrityksiä koskevat ongelmat näissä aihepiireissä. Niin ihmisoikeuksien kuin ympäristökysymysten osalta viitataan lä-hinnä globaaleihin lukuihin.”

2.4 Lausunnot arviomuistiossa esitetyistä sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista

Suomen yrittäjät

”Yrityksiltä edellytettävistä toimista ja niille asettavista uusista velvollisuuksista aiheutuu aina kustannuksia yrityksille. Velvollisuuksia ja kustannuksia synnyttävää lainsäädäntöä onkin kriittisellä tavalla vertailtava niillä tavoiteltavien vaikutusten kokoluokkaan. Huomionarvoista tässä suhteessa on, että kansallisen lainsäädännön vaikutusmahdollisuuksien on katsottu arviomuistiossa jäävän hyvin pieniksi.”

”Pidämme kiitettävänä, että arviomuistiossa on tehty arvioita yrityksille aiheutuvista kustannuksista. On tärkeää huomioida, että kansallinen laki johtaisi kustannuksien kertautumiseen, jos yritysten tulisi ensin toimia kansallisen lain edellyttämällä tavalla ja myöhemmin EU:n sääntelyn edellyttämällä tavalla.”

Reilu kauppa ry

”Muistiossa korostuvat kielteiset vaikutukset yrityksille. Kunnianhimoinen yritysvastuulaki vahvistaisi ihmisoikeuksien toteutumista ja vähentäisi haitallisia ympäristövaikutuksia sekä toisi kuluttajille kaivattua tuotantoketjun läpinäkyvyyttä ostopäätösten tueksi. Moni yritys on sitoutunut YK:n kestävä kehityksen periaatteisiin ja YK:n Global Compactiin, joiden tavoitteita kunnianhimoinen laki edistäisi.”

”Muistion mukaan ”olisi kansallisesti mahdotonta pyrkiä esimerkiksi määrittelemään elämiseen riittävän palkkaa kussakin maassa, johon yrityksen toiminta ulottuu”. Tämä ei luonnollisesti ole lain tarkoitus. Sen sijaan yrityksiltä tulee edellyttää huolellisuusvelvoitteen mukaisia toimia. Elämiseen riittävien palkkojen ja ansioiden määrittelyyn liittyvät työkalut, tietopankit ja monien eri toimijoiden yhteistyö yleistyvät vauhdilla eikä tarvetta muistiossa viitatulle kansalliselle määrittelylle ole.”

Ihmisoikeusliitto

”Ihmisoikeusarvioinnin luonteeseen kuitenkin kuuluu, että kompleksisia syy-seuraussuhteita on pohdittava pitkällä tähtäimellä eikä niitä voi aukottomasti etukäteen todentaa. Tämä ei ole perustelu sääntelyyn ryhtymättömyydelle, varsinkaan kun kyseessä on globaalisti katsoen uusi lainsäädännön tyyppi.”

”Mahdollisen sääntelyn yritysten toiminnassa aikaansaama muutos – resurssien käyttäminen haitallisten ihmisoikeusvaikutusten arviointiin ja ehkäisemiseen – on lain tavoitteen valossa positiivisen vaikutus, mutta muistiossa se esitetään yrityksille aiheutuvana taakkana. Sääntelystä yrityksille aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia ja kustannuksia esitellään muistiossa laajalti. Tästä ei esitetä tutkimustietoa, vaan arvion todetaan pohjaavan virkamiesnäkemykseen. Samalla huolellisuudella ei analysoida sääntelyn vaihtoehtojen, kuten sääntelyä jättämisen tai heikon sääntelyn, negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi työntekijöiden tai paikallisyyhteisöjen ihmisoikeuksille ja ympäristölle.”

”Yritysten ihmisoikeusvastuuta koskeva sääntely kehitty vauhdilla ja suomalaisyritysten ihmisoikeusosaaminen tukee niiden kansainvälistä kilpailukykyä ja toimintamahdollisuuksia tulevaisuudessa.”

Suomen UNICEF ry

"Arviomuistio painottaa lainsäädännön esteitä ja lisäselvityksen tarpeita, mutta hyödyt olisi hyvä vastaavasti nostaa esiin. Lainsäädännön avulla voidaan edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista, parantaa yritysten kilpailukykyä ja luoda yhtenäinen pelikenttä toimijoille."

Palta ry

"Ennen EU-lainsäädäntöä voimaan tuleva kansallinen sääntely, joka olisi tiukempi kuin muissa jäsenvaltioissa voi heikentää sekä suomalaisten yritysten kilpailuasemaa, että Suomen houkuttavuutta investointi- ja sijoittautumiskohteena. Tämän lisäksi kansallisen sääntelyn avulla saavutettavat konkreettiset hyödyt olisivat varsin rajallisia."

Elinkeinoelämän keskusliitto

"Koemme, että arviomuistiossa esitetyt näkemykset ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista ovat tässä mielessä asianmukaisia ja oikeasuuntaisia. Tämän lisäksi haluamme korostaa, että vaikka arviomuistio kokonaisuutena on varsin hyvin ja laadukkaasti laadittu, arviot näistä kokonaisuuksista ovat arviomuistiossa luonteeltaan lähinnä alustavia ja suuntaa antavia ja mahdollisen kansallisen sääntelyn perusteeksi tai taustaksi ne eivät ole riittäviä."

Pellervo ry

"Arviomuistiossa on mielestämme resurssit huomioiden riittävän monipuolisesti ja eri näkökulmista arvioitu sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista. Koska emme koe kansallista sääntelyä tässä vaiheessa järkevänä, tällaiset vaikutusten arvioinnit tulisi tehdä joka tapauksessa EU-tasoisien sääntelyn näkökulmasta. Olemme samaa mieltä arviomuistiossa esitetyn päätelmän osalta siitä, että ilman tarkempaa tutkimustietoa Suomen kansallisella sääntelyllä voisi olla mahdollista saavuttaa vain pistemäisiä tuloksia paikallisilla tasoilla."

Keskuskauppamari

"Arviomuistiossa on tuotu hyvin esille yritysvastuusääntelyyn liittyvässä vaikutusten arvioinnissa tarpeellisia huomioitavia seikkoja. Kuten todettu, lainsäädännön valmistelu edellyttäisi vielä tarkempaa arviota lainsäädännön ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista kolmansissa maissa, jotta kansallisella sääntelyllä voitaisiin perustella sen yrityksille aiheuttamat kustannukset. Tällaisessa arviossa tulisi huomioida myös muu aiheeseen liittyvä EU-sääntely, kuten kestävyysraportointidirektiivi, kestävän rahoituksen taksonomia sekä sektorikohtainen vastuullisuuteen ja kestävyteen liittyvä sääntely."

WWF Suomi

"Ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta on erityisen tärkeää tunnistaa niiden vahva yhteys toisiinsa, sillä kaikilla ympäristöä vahingoittavilla toimilla voi olla myös ihmisoikeusvaikutuksia ekosysteemitasolla arvioitaessa."

Amnesty International Suomen osasto

"Yritys vastuulain tarkoituksena on, että yritykset kunnioittavat ihmisoikeuksia ja ympäristöä. Huolellisuusvelvoite on siten keskeinen yritystoiminnan standardi. Arviomuistiossa tuodaan esille, että "velvoitteen myönteisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten toteutumiseen liittyy käytettävissä olevan tutkimustiedon puuttuessa epävarmuuksia." Tässä yhteydessä on huomioitava, että huolellisuusvelvoite omaksuttiin yritys ja ihmisoikeudet -kehikoon vasta vuonna 2011, joten huolellisuusvelvoitteen vaikutusten laaja-alainen arviointi on väistämättä tästä johtuen osin rajattua. Tästä huolimatta useissa maissa on säädetty kansallisia yritys vastuulakeja ja sääntelyä valmistellaan myös EU:ssa. On myös huomioitava, että edelläkävijämaiden lainsäädäntö ja toimeenpano tulee edistämään vaikutusten arviointia. Tästä syystä onkin tärkeää, että kansallisen yritys vastuulain toimeenpanoon sisältyy vahva seuranta- ja arviointiprosessi lainsäädännön ihmisoikeus-, ympäristö-, ja yritysvaikutusten

osalta. Seuranta- ja arviointitoimille on laadun ja kattavuuden varmistamiseksi turvattava riittävät resurssit.”

Suomen Tekstiili & Muoti ry

”Jaamme arviomuistiossa esitetyn näkemyksen siitä, että kansallisen sääntelyn merkitys ja sen avulla saavutettavat konkreettiset hyödyt olisivat todennäköisesti varsin rajallisia verrattuna siihen, että kyseessä olisi kaikkia EU-alueen yrityksiä koskevat velvoitteet. Arviomuistiossa esitetyt näkemykset ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista ovat tässä mielessä mielestämme asianmukaisia ja oikeasuuntaisia.”

Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS

”Muistiossa ehdotettu erillinen velvoite sidosryhmien kuulemiseen olisi erittäin tärkeä velvoite sisällyttää lakiin. Ilmoituskanavat voisivat toimia laajemmin ihmisoikeusasioiden esiin tuomisessa, ja nämä tietoon tulleet ihmisoikeusrikkomukset tulisi ottaa käsittelyyn ja parannuksista raportoida. Sidosryhmien kuulemisen tulisi olla pohjana myös ihmisoikeusvaikutusarvioissa.”

”Arviomuistion yritysvaikutusten arvioinnissa painottuu sääntelytaakka, eikä positiivisia vaikutuksia punnita yhtä painokkaasti. Suomalaisyritysten kilpailukyky ei voi perustua siihen, että ne polkevat ihmisoikeuksia. Jo olemassa olevaa tutkimusta huolellisuusvelvoitteeseen perustuvista sääntelymalleista olisi ollut perusteltua käyttää arviomuistiota tehdessä.”

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

”Lähtökohtaisesti globaaleihin ongelmiin pitäisi löytää ratkaisuja ylikansallisella tasolla. EU-tason sääntely asiassa on huomattavasti vaikuttavampaa kuin se, että sääntely toteutettaisiin kansallisella tasolla.”

Fortum Oyj

”Ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia arvioitaessa on tärkeää huomata, että kansallisella lailla olisi hyvin rajalliset vaikutukset. Jos haluaa vaikuttavuutta lisätä, tulisi pyrkiä toimivaan EU-lainsäädäntöön ja hakea myös globaaleja ratkaisuja.”

”On hyvä, että vaikutusten alustavassa arvioinnissa on myös tunnistettu riski, että sitova lainsäädäntö voisi johtaa haitallisiin vaikutuksiin. Liiketoimintasuhteen keskeyttäminen on aina vaihtoehto yritysten keinovalikoimassa ja tämä voi korostua yrityksen oikeusturvan varmistamiseksi, varsinkin mikäli velvoitteiden määrittelyssä epäonnistutaan.”

”Ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten arvioinnissa on arviomuistiossa annettu ymmärtää pidemmälle toimitusketjussa ulottuvan velvoitteen johtavan todennäköisemmin siihen, että sääntelyllä päästäisiin puuttumaan sellaisiin tilanteisiin, joissa ihmisoikeus- tai ympäristörikkomukset ovat korkeimpia. Tämän osalta on kuitenkin ymmärrettävä sitovan lainsäädännön rajoitteet. Toimivassa lainsäädössä yrityksille ei pidä antaa velvoitteita, jotka eivät ole suoraan niiden vaikutusvallan piirissä. Mahdollisen lainsäädännön vaikutuksia yritysten oikeusvarmuuteen olisi pitänyt tarkastella laajemmin arviomuistiossa.”

”Jaamme näkemykseen, että EU-markkinoilla toimivien soveltamisalaan kuuluvien suomalaisten yritysten kilpailuasema todennäköisesti heikkenisi, jos sääntelyssä päädyttäisiin itseensä kansalliseen ratkaisuun, joka tulisi voimaan ennen EU-sääntelyä. Myös kansainvälisillä markkinoilla toimivien, soveltamisalaan kuuluvien yritysten kilpailuasema heikkenisi, koska vastaavan laajuisia vastuullisuusvelvoitteita ei ole EU:n ulkopuolisissa maissa.”

Teknologisteollisuus ry

”On ensiarvoisen tärkeää, että sääntelyllä voidaan vaikuttaa niihin haitallisiin ilmiöihin, joiden vuoksi sääntelyä laaditaan. Katsomme, että muistiossa esitetyt arviot sääntelyn ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista ovat sikäli alustavia, että niitä ei voi pitää riittävänä kansallisen sääntelyn perusteeksi.”

”Jaamme arviomuistiossa esitetyn näkemyksen, jonka mukaan on todennäköistä, että kansallinen yritys vastuusääntely heikentäisi kotimaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä suhteessa enemmän kuin sääntelystä olisi odotettavissa hyötyä. Yrityksiin kohdistuvan sääntelyn tulisi olla ennakoitavaa ja pitkäjänteistä. Hyvin lyhytikäiseksi jäävä kansallinen sääntely, jota jouduttaisiin hetimiten muokkaamaan EU-sääntelyn mukaiseksi, ei todennäköisesti täyttäisi lainkaan niitä tavoitteita, joita sille on asetettu.”

Finanssiala ry

”Pidämme tärkeänä asianmukaisen huolellisuuden velvoitteeseen sisältyvää tavoitetta parantaa ihmisoikeuksien ja ympäristöön liittyvien oikeuksien toteutumista kolmansissa maissa. Pidämme arviomuistiossa esitettyjä vaikutusarvioita ihmisoikeuksiin ja ympäristöön perusteltuina. Korostamme, että sääntelyssä pitää ottaa huomioon jo muutenkin nopealla tahdilla lisääntynyt kestävyys sääntely, ml. kestävyysraportointi. Kiinnitämme huomiota myös siihen, että arviomuistio ei huomioi finanssialan erityispiirteitä lainkaan. Myös komission direktiiviesitys jättää monilta osin epäselväksi sääntelyn soveltumisen alan toimijoihin.”

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

”Ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia on arviomuistiossa kuvattu varsin hyvin. Yritysvastuun kielteisiä vaikutuksia yrityksille on kuitenkin liioiteltu. Moni suuryritys on jo nyt sitoutunut kestävä kehityksen periaatteisiin ja pyrkii noudattamaan Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimuksia.”

”Yritys voi jo nykyisin joutua vastuuseen toisen yrityksen laiminlyönneistä: kuluttajansuojalain mukaan kuluttajalla on oikeus saada myyjältä vahingonkorvausta tai purkaa kauppa riippumatta siitä, kuka on valmistaja ja kenen virheestä on kysymys; tuotevastuulain mukaan tuotteen myynyt, maahantuonut tai valmistanut yritys on vastuussa tuotteen turvallisuudesta; työsopimuslaissa säädetään toimeksiantajan vastuusta alihankkijansa työntekijän palkkasaatavista; tilaajavastuulaki edellyttää alihankkijan tai vuokratyöryhtymän taustojen selvittämistä. Edellisissä tilanteissa, kuten yritys vastuulaisakin, yritys voisi joutua vastuuseen vain, jos se laiminlöisi omaa huolellisuusvelvoitettaan.”

”Yritys vastuulaki toisi näkyväksi yritysten ja niiden omistajien vastuun. Se takaisi samanlaiset kilpailuedellytykset, kun kaikilla yrityksillä olisi samanlainen vastuu. Suomalaisten yritysten kilpailukyky ei voi perustua työehtosopimusten ja ihmisoikeuksien polkemiseen tai ympäristön pilaamiseen. Pienten ja keskisuurten yritysten jättäminen soveltamisalan ulkopuolelle merkitsisi sääntelemättömyyttä. Sääntelemättömyys merkitsee myös oikeuksien puuttumista, mikä voisi vaikeuttaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa.”

”Muistiossa esitetään niin ikään myös mahdollisia ratkaisuja ”yritysten hallinnolliseen taakkaan” yritys vastuulaisissa: listaamalla sovellettavat sopimukset tai niiden kohdat lain liitteessä; antamalla lain nojalla erikseen asetus; päivittämällä e.m. listaa asetuksella. Ratkaisu on siis mahdollista löytää.”

Suomen Isännöintiliitto ry

”Yksin kansallisella sääntelyllä aikaan mahdollisesti saatavat vaikutukset suhteessa aiheutuviin kustannuksiin ja haittoihin ovat siinä määrin epäselviä, että on tarkoituksenmukaista panostaa EU-tasoisin sääntelyn edistämiseen. Ennen EU-tasoisin sääntelyn valmistamista, olisi yritysten käytännön tasolla tapahtuvaan ihmisoikeus- ja ympäristövastuun ja sen seurannan järjestelmälliseen integrointiin pyrittävä vaikuttamaan kevyemmin keinoin. Vaikutuksia voisi pyrkiä saamaan pitämällä asiaa valmistelun ajan keskustelussa ja mahdollisesti laatimalla viranomaisvetoisesti ohjeistuksia siitä, miten yritykset voivat jo nyt alkaa kehittää toimintaansa mahdolliset tulevat velvoitteet huomioiden.”

Lääkäripalveluyritykset ry

”Näkemyksemme mukaan kansallisella yritys vastuusääntelyllä mahdollisesti saavutettavat hyödyt ihmisoikeus- ja ympäristöasioissa olisivat melko vähäisiä.”

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

"Arviomuistiossa on onnistuttu kuvamaan ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksia kohdullisella tavalla. Näiden vaikutusten kuvaaminen jää kuitenkin osittain varjoon esitettyjen yrityksiin kohdistuvien uhkakuvien osalta. PAM katsoo, että tämän vuoksi nämä vaikutukset eivät siten ole tulleet riittävällä tavalla huomioiduksi loppupäätelmässä ja siihen liittyvissä esityksissä. PAM katsoo, että yritysvastuulain säätäminen toisi aikaisempaa paremmin näkyväksi yritysten vastuun oman toimintansa vaikutuksista."

"PAM on pettynyt siihen, että arviomuistio käsittelee jo voimassa olevia säätelymalleja hyvin pintapuolisesti eikä ota näistä mallia loppupäätelmiin. Kuten muistiossa todetaan, on ihmisoikeuksien ja ympäristön oikeuksien toteutumisen mittaaminen haastavaa. Säätelystä tai koko yritysvastuulaista ei tulisi luopua mittariston luomisen vaikeuden vuoksi."

Eettisen kaupan puolesta ry

"Kuten arviomuistiossa todetaan, yritysvastuulakien ihmisoikeusvaikutuksista ei toistaiseksi ole olemassa kattavaa tutkimusta, sillä olemassa oleva sääntely on melko uutta. Siitä huolimatta arviomuistiossa on päädytty näkemykseen, että lain vaikutukset olisivat epävarmoja tai pistemäisiä. Arviomuistio ei huomioi tutkimusta, jonka mukaan vahvojen seuraamusjärjestelmien ja oikeudellisen vastuun on osoitettu tukeneen tehokkaita huolellisuusvelvoiteprosesseja. Muistiossakin viitataan SIHTI-hankkeen raporttiin, jonka mukaan Suomessa toimivien yritysten huolellisuusvelvoiteprosesseissa on merkittäviä puutteita."

"Elämiseen riittävän palkan turvaamiseksi yrityksiltä voidaan edellyttää huolellisuusvelvoitteen mukaisia toimia palkkojen osalta, eli sitä, että ne selvittävät palkkatason ja elämiseen riittävän palkan välisen eron omassa arvoketjussaan ja tekevät suunnitelman sen kuromiseksi umpeen. Tämän palkkatason määrittelemisen tulisi tehdä yhdessä työntekijöiden edustajien (ammattiyhdistysliikkeen) kanssa. Käytettävissä on useita metodeita, mm. Asia Floor Wage, Anker -metodi, Clean Clothes Campaign -verkoston kehittämä European Floor Wage sekä Fair Wage Networkin tietokanta ja metodi."

"Muistio korostaa kustannuksia ja kielteisiä vaikutuksia yritysten toimintaan. Yritysvastuullailla voisi kuitenkin olla myös positiivisia vaikutuksia suomalaisyritysten toimintaan ja kilpailukykyyn, etenkin kun yrityksiin kohdistuvat vaatimukset arvoketjujen tuntemuksesta ja vastuullisuudesta ovat yleisesti lisääntymässä."

Rakennusteollisuus ry

"Ihmisoikeusvaikutusten uhrien oikeussuojan edistämisen tavoitteen edistäminen Suomen kansallisella lainsäädännöllä on vaikeampaa kuin esimerkiksi yritystoiminnan haittavaikutusten ehkäiseminen ja vähentäminen ihmisoikeuksille ja ympäristölle kolmansissa maissa, mikä on jo sinällään haastava tavoite. Ihmisoikeusvaikutusten uhrien oikeussuojan edistäminen kolmansissa maissa ei voi rakentua pelkästään Suomen kansallisen lainsäädännön varaan, vaan ensisijaisesti kolmansissa maissa tulee toteuttaa omia lainsäädännöllisiä ja toimeenpanon varmistavia toimia."

"Jotta sidosryhmien ihmisoikeuksien ja ympäristövastuun toteuttamiseen liittyviä vaikuttamismahdollisuuksia voitaisiin paremmin arvioida, tulisi tähän liittyvää pohdintaa ja kuvausta avata sekä nykyisin käytössä olevista mahdollisuuksista, että mahdollisten uusien sääntelykeinojen osalta."

"Sääntelyllä saavutettavat hyödyt ovat eniten riippuvaisia kahdesta seikasta: 1. missä määrin EU:ssa ja/tai sen jäsenmaissa toteutettaisiin laajapohjaisesti samansuuntaista yritys vastuusääntelyä, ja 2. miten pitkälle toimitusketjuun yritysten vastuut ulottuisivat. Ennen kuin nämä ovat selvillä, on mahdotonta arvioida edes jollakin tasolla luotettavasti kansallisen yritys vastuusääntelyn ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia. RT:n näkemys on, että myös yritys vastuusääntelyn vaikutukset yritysten toiminnalle Suomen rajojen sisäpuolella tulee arvioida riittävän kattavasti. Vain tällä tavoin voidaan saada selvyttä yritys vastuusääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista."

Finnwatch ry

”Arviomuistio ei hyödynnä olemassa olevaa tutkimusta huolellisuusvelvoitteen käyttöön perustuvista sääntelymalleista, mukaan lukien Ranskan yritys vastuulaki ja Iso-Britannian modernia orjuutta koskeva sääntely. Näissä tutkimuksissa on mm. osoitettu, miten vahvat seuraamusjärjestelmät ja oikeudellinen vastuu ovat johtaneet tehokkaasiin huolellisuusvelvoiteprosesseihin, kun taas velvoitteet, joihin ei ole liittynyt vahvaa seuraamusjärjestelmää, eivät ole johtaneet tavoiteltuihin muutoksiin.”

”On kiistatonta, että yritysten arvoketjuissa on paljon ihmisoikeusongelmia. Toisaalta on myös osoitettu, että Suomessa toimivien yritysten huolellisuusvelvoiteprosesseissa on paitsi merkittäviä puutteita myös paljon hajontaa.”

”Sen sijaan, että muistio väittää jo laajasti niin Suomessa kuin muualla maailmassa käytössä olevan huolellisuusvelvoite-pohjaisen sääntelyn olevan vaikutuksiltaan epävarmaa, olisi ollut perusteltua esittää tutkimuksen pohjalta mitkä huolellisuusvelvoitesääntelyn elementit on nähty toimivimmiksi ja miten valtio voi tehostaa huolellisuusvelvoitteiden toimeenpanoa, ja hyödyntää tätä raportin johtopäätöksissä. Suomessa tätä keskustelua on käyty mm. kuluttajaturvallisuuslain uudistuksen yhteydessä. Kuluttajaturvallisuuslakiin sisältyy huolellisuusvelvollisuus.”

”Yritysvaikutusten arvioinnissa painottuu arvioissa sääntelytaakka, niin sanottujen cut and run -tilanteiden haitalliset vaikutukset, sekä mahdolliset haitalliset vaikutukset kilpailukykyyn positiivisten vaikutusten sijaan. Suomalaisyriyten kilpailukyky ei kuitenkaan voi perustua ihmisoikeuksien ja ympäristön polkemiseen. Yritysvastuulaila on todennäköisesti myös positiivisia kilpailukykyvaikutuksia. Yrityksiin kohdistuvat vaatimukset oman arvoketjun tuntemisesta ja sen riskien hallinnasta lisääntyvät myös mm. taksonomiasääntelyn käyttöönoton ja EU:n tulevan metsäkatosääntelyn myötä. Kansallinen sääntely valmistaisi suomalaisyrityksiä myös mahdollisesti tulevaa EU:n yritys vastuusääntelyä varten. Yleisesti voidaan todeta, että vastuullisuus ymmärretään yrityksissä keskeisenä kilpailutekijänä.”

Metsäteollisuus ry

”Katsomme, että arviomuistiossa esitetyillä sääntelyvaihtoehdoilla olisi suurella varmuudella heikentävä vaikutus suomalaisten yritysten kilpailukykyyn. Sääntelyllä mahdollisesti saavutettavat hyödyt olisivat myös hyvin vähäisiä. Arviomme mukaan arviomuistio korkealaatuinen, ja sen näkemys lainsäädännön mahdollisista vaikutuksista on oikea. Arviomuistio sellaisenaan riittä lainsäädännön perustaksi tai taustamateriaaliksi.”

Teollisuusliitto ry

”Pidämme sääntelyn ihmisoikeusvaikutuksia positiivisina. Riittävät kokoiset sanktiot ovat tärkeä työkalu, jotta yritykset sitoutuvat aidosti lain velvoitteisiin. Teollisuusliitto näkee yritys vastuulain yhtenä työkaluna, ettei tuotantoa siirretä sellaisiin maihin, jossa esim. ihmisoikeus ja ympäristöasiat ovat puutteellisesti toteutettu tai valvottu. Lisäksi markkinatalous on reilumpaa, kun kaikki noudattavat samoja pelisääntöjä.”

Helsingin kaupunki

”Arviomuistiossa todetaan, että tieteellistä tutkimusta asianmukaista huolellisuuden velvoitetta koskevan sääntelyn ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista ei ole vielä tehty, joten sääntelyn vaikutuksiin ei oteta erikseen kantaa. Erillisen kansallisen sääntelyn tarpeellisuutta on huolellisesti arvioitava.”

Suomalaiset Kehitys järjestöt (Fingo ry)

”Kuten muistiossa todetaan, aikaisempia kokemuksia vastaavan lainsäädännön soveltamisesta sekä ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista on vähän, sillä vastaavat lait ovat myös

muissa maissa suhteellisen uusia. Toisaalta sääntelylle on Suomessa selkeä tarve. Arviomuistiossakin todetaan, että Suomessa toimivien yritysten huolellisuusvelvoiteprosesseissa on merkittäviä puutteita ja hajontaa (mm. SIHTI-selvitys).”

”Yritysvaikutusten osalta muistio korostaa erityisesti kustannuksia ja kielteisiä vaikutuksia. Yritysvastuulailla voisi kuitenkin olla positiivisia vaikutuksia suomalaisyritysten toimintaan ja kilpailukykyyn, etenkin kun yrityksiin kohdistuvat vaatimukset arvoketjujen tuntemuksesta ja vastuullisuudesta ovat yleisesti lisääntymässä. Muutamissa EU-maissa on jo otettu käyttöön yritysvastuulainsäädäntöä, ja EU-tasolla mm. taksonomiasääntely ja metsäkatovapaita tuotantoketjuja tavoitteleva sääntely edellyttävät yrityksiltä arvoketjujen tuntemusta ja vastuullisuutta.”

Suomen Lähetysseura

”Yritysvastuulakien ihmisoikeusvaikutusten tuntemus on puutteellista, koska sääntely on niin nuorta, että tutkimusevidenssiä aiheesta on niukalti. Sen sijaan tiedetään, että yritysten arvoketjuissa on ihmisoikeusongelmia. Suomessa toimivien yritysten huolellisuusvelvoiteprosesseissa on merkittäviä puutteita ja hajontaa eri toimijoiden välillä.”

”Arviomuistio sivuttaa olemassa olevaa tutkimusta huolellisuusvelvoitteen käyttöön perustuvista sääntelymalleista, joiden mukaan vahvojen seuraamusjärjestelmien ja oikeudellisen vastuun on osoitettu tukeneen tehokkaita huolellisuusvelvoiteprosesseja.”

”Yritysvastuulailla on todennäköisesti positiivisia kilpailukykyvaikutuksia, joiden arviointi tulisi olla vähintään samalla tasolla kuin sääteleykustannusten. Yrityksiin kohdistuvat vaatimukset oman arvoketjun tuntemisesta lisääntyvät myös mm. taksonomiasääntelyn käyttöönoton ja EU:n tulevan metsäkatosääntelyn myötä. Kansallinen sääntely valmistaisi suomalaisyrityksiä myös tulevaa EU:n yritys vastuusääntelyä varten. Vastuullisuus ymmärretään yrityksissä keskeisenä kilpailutekijänä.”

SAK ry

”Ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia on kuvattu varsin hyvin arviomuistiossa. Yritysvastuulain säätäminen vahvistaisi ihmisoikeuksia ja estäisi haitallisia ympäristövaikutuksia. Sen sijaan yritys vastuun kielteisiä vaikutuksia yrityksille on liioiteltu. Moni yritys on jo nyt sitoutunut kestävän kehityksen periaatteisiin ja noudattaa Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimuksia.”

”Ei ole uutta, että yritys voi joutua vastuuseen toisen yrityksen laiminlyönneistä. Kuluttajan-suojalain mukaan kuluttajalla on oikeus saada myyjältä vahingonkorvausta tai purkaa kauppa riippumatta siitä, kuka tuotteen on tehnyt ja kenen virheestä on kysymys. Rakentamisessa urakoitsija vastaa alihankkijansa virheistä, ja niin edelleen. Yritys voisi joutua vastuuseen vain, jos se laiminlyö omaa huolellisuusvelvoitettaan kyseisissä tapauksissa.”

”Yritysvastuulaki toisi näkyväksi yritysten ja niiden omistajien vastuun. Samalla se takaisi tasapuoliset kilpailuedellytykset. Pienten ja keskisuurten yritysten jättäminen soveltamisalan ulkopuolelle merkitsisi sääntelemättömyyttä. Sääntelemättömyys merkitsee myös oikeuksien puuttumista, mikä voisi vaikeuttaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa.”

Kemianteollisuus ry

”Muistiossa sivuutetaan erittäin ohuesti se, että pyritään saattamaan yritykset vastuuseen kansainvälisistä sopimuksista, jotka sitovat valtioita, niiden sisältö ja mekanismit on myös luotu valtioita varten. Muistiossa on tiedostettu, että yritykset ja niiden toimitusketjun alihankkijat noudattavat sen maan lainsäädäntöä, missä toimivat ja luonnollisesti silloin noudattavat niitä kansainvälisiä sopimuksia, mitä kukin maa on ratifioinut. On kuitenkin täysin eri asia saattaa yritysten toimijat esimerkiksi rikosoikeudelliseen vastuuseen kansainvälisten sopimusten noudattamisesta globaalisti ja maissa, joissa maa ei ole sopimusta ratifioinut. Pyritään vastaamaan haasteisiin, jotka liittyvät itse asiassa valtoihin ja valtioiden suvereni-teettiin ja kansainvälisten järjestöjen toiminnan haasteisiin.”